2003, ՓԵՏՐՎԱՐ Ա, ԹԻՎ 3 (143)

Քրիստոնյա Հայաստան

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ
ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ,
ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՄԱՄԼՈ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ն.Ս.Օ.Ս.Տ. Գարեգին Բ Կաթողիկոսի կոնդակը

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԾԱՌԱ ՀԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ.
ՈՂՈՐՄՈՒԹՅԱՄԲՆ ԱՍՏԾՈ ԵՎ ԿԱՄՕՔՆ ԱԶԳԻՍ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՎ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ.
ԾԱՅՐԱԳՈՒՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՌՈ ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՎՈ ՍՐԲՈ ԿԱԹՈՒՂԻԿԵ ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՍԱՎԱՆԴ ՍԻՐՈ ՈՂՋՈՒՅՆ ԵՎ ՕՐՀՆՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹՅԱՆ. ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹՅԱՆՑ ՀԱՅՈՑ
ՍՐԲՈ ԵՐՈՒՍԱՂԻՄԱ ԵՎ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈ.
ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ. ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ. ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՑ. ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԵՎ ՍԱՐԿԱՎԱԳԱՑ.
ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՑ. ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՎ ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵՎ ՊԱՇՏՈՆԵԻՑ ԵՎ ՍԻՐԵՑՅԱԼ ՀԱՄԱՅՆ ՀԱՎԱՏԱՑՅԱԼ ԺՈՂՈՎՐԴՅԱՆ ՀԱՅՈՑ

«Ի վերայ Աջոյն եւ Սրբոյ Էջմիածնի ամենայն ազգն Հայոց կաթեալ կան»:

(Առաքել Դավրիժեցի)

Սիրելի բարեպաշտ ժողովուրդ հայոց ի Հայաստան եւ ի Սփյուռս.

Կաթողիկե Սուրբ Էջմիածնի հայոց Մայր Աթոռի 1700-ամյա հոբելյանով պայծառ տոնական տարի է սկսվել, որ նոր հոգենորոգությամբ գալիս է լրացնելու հայության կյանքի նոր հազարամյակը բացող հոբելյանների շարքը: Աստծո ողորմած կամքով եւ ամենառատ շնորհով Լուսավորչի Գահից 2003 թվականը ազգային-եկեղեցական մեր կյանքում հռչակում ենք Աստվածակառույց Սուրբ Էջմիածնի տարի:

Մեր հայացքը վերստին ուղղվել է դեպի Հայոց Մեծ Դարձի հավաստակերտ ժամանակները: Մեր աչքերի առջեւ 301 թվականի խորախորհուրդ այն գիշերն է, երբ քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակած Հայաստանի Վաղարշապատ մայրաքաղաքում «յանկարծակի եղեւ ձայն սաստկութեան, բոմբիւն որոտման, ահաւոր բնդիւն, իբրեւ զձայն եռանդեան կուտակելոյ ծովու ալեաց խռովութեան, եւ բացաւ խորանացեն յարկն հաստատութեան երկնից» (Ագաթանգեղոս): Բացվեց երկինքը, եւ աստվածային լույսը հորդառատ ողողեց դաշտն Արարատյան: Լույսերի մեջ, զվարթունների գնդերի հետ, ի տես Հավատո մեր Հայր Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի, իջավ Որդին Միածին ու Ամենակեցույց Աջում բռնած մուրճով «բաղխեաց զթանձրութիւն լայնատարած գետնոյն» եւ գծագրեց ոսկեխարիսխ Շողակաթ Սուրբ Էջմիածինը: Տաճարի լուսանկար կերպվածից վերեւ հնչեց պատգամը Բարձրյալի. «եւ տեղին այն լիցի տաճար Աստուծոյ եւ տուն աղօթից խնդրուածոց ամենայն հաւատացելոց եւ ապաւէն խաղաղութեան» (Ագաթանգեղոս):

Աստված կնքեց մեր հողը, դրեց խարիսխ հավատի ու կառեց կամար Արքայական Ուխտի: Աստծո Կամքին խոնարհյալ, Փրկչի էջքի հավատը շաղախ դարձրած նորադարձ մեր սուրբ նախնիները հաստատեցին Աթոռն Ամենայն Հայոց Քահանայապետության եւ խնդալից փութով ու երկյուղածությամբ 303 թ. կանգնեցրին առաջին շինվածքը Մայր Տաճարի: Կանգնեցրին գմբեթն Աստվածտեսության փրկարար ու պահապան խաչը վրան, որ վեր բարձրացավ դեպի Հայոց աշխարհին բացված խորանացաս դռները երկնի:

> «Կաթողիկէ մեզ կառուցեալ անմահնելի ի դրանց դժոխոց հոգւոյն օծման գեսնելեալ Մայր տաճարի. Սուրբ Էջմիածին» (Պաղտասար Դպիր):

Սուրբ Էջմիածնով Մասյաց ստորոտի հարթության վրա նույնացավ Կամքն Աստծո եւ կամքը հայոց: Նույյան տարանի դիմաց հանգրվանեց հայ ժողովրդի փրկության տապանը՝ Հայաստանյայց Եկեղեցու Միածնաէջ Մայր Աթոռը, որի մկրտության ավազանի մյուռոնալույսը հոգեւոր նոր ծնունդ տվեց մեր ժողովրդին եւ դարձավ նոր ավիշ հին արմատին հայոց բնիկ իր հողում ապրելու եւ հաստատվելու: Քրիստոսադրոշմ մեր հավատը նույնացավ մեր ինքնության հետ: Սուրբ Էջմիածինը դարձավ հոգեւոր Հայրենիքը հայոց ու վառ պահեց հայ կյանքի սերը եւ տեսիլքը կորցրած անկախ պետականության վերականգնման: Պատմության դժվարին ոլորաններում ու փորձությունների մեջ Մայր Աթոռից բաշխվող սերը եւ փրկության հավատը հուսադրեցին ու զորացրին հայ հոգիները, համախումբ ու միաբան պահեցին հայոց փոքր ածուն, որի գոյությունը դարերով վտանգված էր թե բռնագրավված Հայրենիքում, թե նրանից հեռու, օտար ափերում: Որքան մեծ եղան աղետները, այնքան առավել զգալի եղավ Սուրբ Էջմիածնի պահապան զորությունը: Որքան հեռուները սփռվեցին, այնքան առավել տեսանելի եղավ ու ջերմացրեց մեզ Իջման Սուրբ Սեղանից ճառագող լույսը, որ Աստծո էջքի տեսիլքով վերածնվելու նոր հավատ, կամք ու ձգտում հավելեց մեր ժողովրդին: Սուրբ Էջմիածնի Շողակաթ լույսն է հայոց բոլոր եկեղեցիների կանթեղներում եւ Լուսավորչի Սուրբ Մյուռոնը՝ մկրտության ավազաններում, որ բաշխում են շնորհը հայրենյաց ժառանգության որդեգրության: Ամեն հայի համար անփոխարինելի միեղեն սրբություն է Սուրբ Էջմիածինը, հայ ու քրիստոնյա ապրումի պարունակը: «Այս տաճարի մեջ է հայի ազգության սիրտը, Իջման տեղը սիրիր Էջմիածինը, նրա մեջ, համբուրիր Իջման տեղը ու դու համբուրած կլինես սեղաների վրա տառագիր գրված ամբողջ ազգ» (Պերճ Պռոշյան): Այսպես գիտենք Սուրբ Էջմիածինը եւ այսպես ենք ճանաչեցրել այլոց: 17 դար գիտենք հայ հոգու զորության ակունք ու գանձարան, ազատության սեր ու դրոշ, հայ հոգու պարծանք ու հաղթություն. գիտենք մեզ Մայր պաշտելի գորովագութ սիրով մեզ շաղկապող, սիրո մեջ հաստատող ու պահպանող: Սուրբ Էջմիածնի որդու ծնունդն են Մաշտոցն ու Թարգմանչաց դասը, Ոսկե, Արծաթե եւ հանճարածնունդ բոլոր դարերը հայոց, Վարդանն ու մեր պատմության բոլոր Վարդանանք, Ավարայրն ու մեր բոլոր գոյամարտ Ավարայրները, հայոց անկախության նոր այգաբացը լուսավորած Սարդարապատն ու Արցախյան ազատամարտը: Այս ըմբռնումով մեր հայրերը շարունակ նորոգել ու բարեզարդել են Մայր Տաճարը հայոց, հրաշալի տեսիլքի նմանությամբ գեղեցկագիր շինվածքով պահպանել ժամանակի ավերիչ հողմերին հանդիման: Սուրբ Էջմիածնից հեռու Հայոց Հայրապետները, ինչպես Սուրբ Ներսես Շնորհալին, իրենց զգացել են տարագիր ու անմխիթար, քանզի հայ հոգին իր հավատի օրրան, իր հաստատության խորհուրդ ու կյանքի հաջողություն, իր Մայր Աթոռը ճանաչել է միշտ հայրենյաց հողին երկնքից իջած Սուրբ Էջմիածինը:

> «Ի վերայ Աջոյն եւ Սրբոյ Էջմիածնի ամենայն ազգն Հայոց կաթեալ կան»:

Նախախնամության Կամքով 1441 թ. Հայրապետական Աթոռը երկարասեւ դեգերումներից հետո վերահաստատվեց Միածնաէջ իր տեղում՝ ժամանակի նոր փորձությունների մեջ հավետ ու հուսացյալ պահպանելու իր հոտը եւ հովվելու դեպի հույսի ու հաղթության նոր եզերքներ:

Սուրբ Էջմիածնի 1700-ամյակի խնդությամբ ողջույն եւ հրավեր ենք հղում Հայ Եկեղեցու Նվիրապետական Աթոռների շնորհազարդ Գահակալներին, բարեջան թեմակալ Առաջնորդներին, ուխտապահ ողջ հոգեւոր դասին եւ հավատավոր սիրելյալ համայն մեր ժողովրդին: Այսօր մենք ենք կրողները Սուրբ Էջմիածնի խորհրդի եւ շնորհընկալները՝ տոնախմբելու հայոց Մայր Տաճարի 1700-ամյա հոբելյանը: Հավատարիմ ինքներս մեզ, Էջմիածնաշրոշմ մեր հոգուն՝ հավատավոր, ազգահավաք ու հայրենաշեն գործերով նշանավորենք հայ կյանքի այս մեծ իրադարձությունը: Մեր հայրերի օրինակով բանուկ պահենք դեպի Սուրբ Էջմիածին հայոց ուխտի ճանապարհը: Հղկենք մեր նախնյաց աղոթքի ջերմությունը պահած քարերին, զգանք հավատով կենսունակ մեր արմատները եւ փառաբանենք Աստծուն նույն սիրով ու հավատարմությամբ, ինչպես Սուրբ Էջմիածինը կառուցած, Սուրբ Էջմիածինը պահպանած մեր պապերն ու հայրերը, որպեսզի մեզանով միշտ պայծառ լինի հայոց Մայր Աթոռը եւ նրանով զորացյալ ու միաբան հայ կյանքը: Ծնրադրենք Իջման Սուրբ Սեղանի առջեւ եւ գոհաբանական աղոթքով ասենք՝ Փառք Քեզ, Տեր, որ անսպառ լույսիդ երկնացող ճառագայթներով ճարտարապետեցիր ու գծագրեցիր Մայր Տաճարը մեր հավատի: Առատացրու Շողակաթ լույսերի հետ մեր հողին ու մեր հոգիներին իջնող Շնորհդ եւ օրհնիր, որ մենք հաստատուն մնանք Սուրբ Էջմիածնով ազգային մեր կյանքը լուսավորած հավատի ճանապարհին: Քո խաղաղության ու արդարության մեջ պահպանիր աշխարհը համայն, Հայաստան եւ Արցախ հայրենի երկիրը մեր, ազգս հայոց ու Եկեղեցիս Հայաստանյայց Նվիրապետական իր Աթոռներով: Ամենակալ Տեր, անսասան պահիր Քո իսկ հիմնած Մայր Աթոռը Ամենայն Հայոց, որ միշտ լինի բազմամարդ տուն աղոթից եւ շնորհակիր Աթոռ Քահանայապետության, քանզի «Ի վերայ Աջոյն եւ Սրբոյ Էջմիածնի ամենայն ազգն Հայոց կաթեալ կան»:

Շնորհք, սէր եւ խաղաղութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եղիցին ընդ մեզ եւ ընդ ամենեսեան: Ամէն:

Հոբելյանական տարվա առաջին Ուխտի Պատարագը Մայր Աթոռում

Կիրակի՝ փետրվարի 2-ին, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում, հոգեւոր Սբ. Պատարագի հանդիսավորապես ընթերցվեց Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Հայրապետի սրբատառ կոնդակը՝ նվիրված Մայր տաճարի օծման 1700-ամյակին: Վեհափառ Հայրապետի կոնդակով 2003 հոբելյանական տարին հռչակվեց աստվածակառույց Սբ. Էջմիածնի տարի:

Հայրապետական կոնդակն ընթերցեց Նոր Նախիջեւանի եւ Ռուսաստանի թեմակալ առաջնորդ Տ. Եզրաս եպս. Ներսիսյանը:

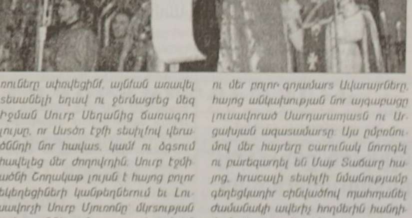

ՄԱՄԼՈ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Տյառնընդառաջի նախատոնակը Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՕՐՀՆՈՒԹՅԱՆ ԽՈՍՔԸ ՆՈՐԱՊՍԱԿՆԵՐԻՆ

Փետրվարի 14-ին Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին տոնեց Տյառնընդառաջը՝ 40-օրյա Քրիստոսի ընծայումը տաճարին: Այդ օրը Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում եւ Հայաստանյայց բոլոր եկեղեցիներում մատուցվեց Սբ. Պատարագ:

Արդեն մի քանի տարի է, ինչ Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ Կաթողիկոսի բարձր տնօրինությամբ Տյառնընդառաջը հռչակվել է նաեւ նորապսակների օրհնության օր:

Փետրվարի 13-ին, Տյառնընդառաջի տոնի առիթով, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հանդիսապետությամբ, Արտաշատում տեղի ունեցավ նորապսակների օրհնության արարողություն: Վեհափառ Հայրապետն իր օրհնությունն ու պատգամը տվեց Արտաշատի ու շրջակա բնակավայրերի շուրջ 100 նորապսակ զույգերի՝ մաղթելով «Տիրոջ հանապազ խնամքն ու պահպանությունը նորահաստատ բոլոր ընտանիքներին»:

Արարողությանն իր մասնակցությունը բերեց ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը:

Վեհափառ Հայրապետին ուղեկցում էին Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Նավասարդ եպս. Կճոյանը, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի դիվանապետ Տ. Արշակ վրդ. Խաչատրյանը:

Ամենայն Հայոց Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից Տյառնընդառաջի լուսեղեն խորհրդով բացված տոնական այս օրը, հոգու բերկրանքով եւ Հայրական սիրով ու օրհնությամբ, ողջունում ենք ի Հայաստան եւ ի Սփյուռս բնակվող բոլոր նորապսակ Մեր զավակներին:

Այսօր դուք առաջին անգամ Տիրոջն ընդառաջ եք գնում երկուսով, իսկ ոչ մենակ. Աստծո դրոշմած կամքով, նաեւ իրենց առաջնեկի հետ՝ ուրախ, միասիրտ ու միակամ, հույսերով եւ իղձերով լեցուն: Եկեղեցում կանգնած դուք էլ մի եկեղեցի եք, որ «առաջի Աստուծոյ եւ մարդկան» ուխտ եք կապել անխախտ միության՝ հիմնված սիրո եւ փոխընդմեջ մաստ միշտ կենսունակ, միշտ օրհնյալ վեմի վրա:

Այո, ընտանիքը եկեղեցի է, որի հիմնարկեքը կատարվում է սուրբ պսակի խորհրդակատարությամբ, եւ աստվածային շնորհներով զորացյալ երիտասարդ զույգեր, որպես տղամարդիկ այդ արքայական տաճարի, կոչված են պարտաճանաչությամբ եւ մանկական քաղցր ճիչով ու երջանկությամբ զարդարելու ընտանեկան իրենց հարկը՝ Աստծո տնակյան եկեղեցին:

Աստվածասեր ու հավատավոր ձեր հոգիների ջերմությամբ ու սիրով անուր պահպանեք ձեր ընտանիքը, որ հարատեւության պայմանն է Հայկյան մեր ազգի, ամրությունը՝ Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցու եւ մեր պետության: Ձեր գուրգուրող ու հոգածու խնամքի ներքո՝ հավատով, Տիրոջ Սուրբ Ավետարանի պատգամներով ու հայրենյաց ավանդներով սնեք ու կրթեք ձեր զավակներին, որ դառնան օրհնությունը ձեր կյանքի եւ համայն մեր ժողովրդի:

Ի խորոց սրտի աղոթքով առ Աստված հայցում ենք Տիրոջ հանապազ խնամքն ու պահպանությունը նորահաստատ բոլոր ընտանիքներին:

Թող ձեր համատեղ կյանքը միշտ լինի դեպի Տերը ընթացող օրհնյալ ճանապարհ, միշտ լինի Տյառնընդառաջ:

«...Գնացէք սիրով՝ որպէս եւ Քրիստոս սիրեաց զմեզ, եւ մատնեաց զանձն իւր վասն մեր, պատարագ եւ զենումն Աստուծոյ ի հոտ անուշից» (Եփես. 5. 2):

Օրհնությամբ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Վեհափառ Հայրապետը վկայականներ հանձնեց կրոնական դասընթացի մասնակից լրագրողներին

Կիրակի փետրվարի 2-ին, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը վկայագրեր հանձնեց 2002 թվականին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Տեղեկատվական համակարգի կազմակերպած կրոնական դասընթացին մասնակից լրագրողներին:

Հայաստանի լրատվական տարբեր ծառայություններ ներկայացնող 22 լրագրողներ հուլիս-նոյեմբեր ամիսներին առիթ ունեցան ուսանելու դասախոսություններ Սբ. Գրքի, Հայ եկեղեցու պատմության, վարդապետության, ծիսագիտության, էկումենիկ շարժման վերաբերյալ, ծանոթացան կրթական եւ սոցիալական ոլորտներում Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի գործունեությանը: Լրագրողներն այցելեցին նաեւ Հայաստանի տարբեր թեմեր եւ վանքեր:

Ողջունելով լրագրողներին Վեհափառ Հայրապետը կարեւորեց դասընթացի նշանակությունը եւ հույս հայտնեց, որ այն շարունակություն եւ բարի ընթացք կունենա նաեւ հետագայում:

«Այս դասընթացի շնորհիվ ամբողջականորեն կճանաչեք Հայ եկեղեցին ու նրա կյանքը, նրա առջեւ ծառացած բոլոր խնդիրները», - ասաց Վեհափառ Հայրապետը՝ մաղթելով լրագրողներին բեղմնավոր գրիչ հայրենական կյանքը լուսաբանելու, հայ ժողովրդին բարու եւ սիրո մեջ առաջնորդելու գործում:

Գարեգին Բ Կաթողիկոսն ընդունեց ռուսաստանյան պատվիրակությանը

Փետրվարի 5-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց ռուս մտավորականների պատվիրակությանը, որ Հայաստան էր ժամանել ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանին Ավիասոլավ Ֆյոդորովի անվան միջազգային մրցանակով պարգեւատրելու առաջելությամբ: Պատվիրակության կազմում էին Սվյատոսլավ Ֆյոդորովի անվան հիմնադրամի նախագահ, մեծանուն գիտնականի այրին տիկ. Իրեն Ֆյոդորովան, անվանի ակադեմիկոս Եվգենի Վելիխովը, շախմատի աշխարհի բազմակի չեմպիոն, Խաղաղության ֆոնդերի միջազգային ասոցիացիայի նախագահ Անատոլի Կարպովը, մշակութային ու հասարակական գործիչ Իոսիֆ Կոբզոնը, «Ռոսիա» շարժման քաղխորհրդի փոխնախագահ Լեւոն Չախմախչյանը եւ ուրիշներ:

Նորին Սրբությունը, ողջունելով հյուրերին, նշեց, որ մշտապես ուրախ է Մայր Աթոռում ընդունել ռուս ժողովրդի զավակների, որոնց այցելությունները Հայաստան հայ-ռուսական բարեկամության վկայություն են:

Շնորհակալություն հայտնելով ընդունելության համար երկու ժողովուրդների բարեկամության մասին փաստեցին եւ Հայաստանի նկատմամբ իրենց ջերմ վերաբերմունքն արտահայտեցին նաեւ տիկին Ֆյոդորովան եւ պատվիրակության մյուս անդամները:

Շնորհանդես Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում

Փետրվարի 10-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում, բարձր նախագահությամբ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, տեղի ունեցավ Գերագույն հոգեւոր խորհրդի եւ ՀՀ Սահմանադրական դատարանի անդամ Ռաֆայել Պապայանի «Արդի իրավունքի քրիստոնեական ակունքները» գրքի շնորհանդեսը:

Հանդիսությունը բացեց Մայր Աթոռի դիվանապետ Տ. Արշակ վրդ. Խաչատրյանը: Այնուհետեւ այս աշխատության ստեղծմանն ու արժեւորմանն անդրադարձան ՀՀ Սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Հարությունյանը, Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Նավասարդ եպս. Կճոյանը, Գերագույն հոգեւոր խորհրդի անդամ ակադեմիկոս Վլադիմիր Բարխուդարյանը:

Իր երախտագիտության խոսքն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին եւ այս աշխատության ստեղծմանը սատարած բոլոր անձանց ուղղեց նաեւ գրքի հեղինակը:

Հավարտ հանդիսության ներկաներին իր գնահատանքն ու օրհնությունը բերեց Ամենայն Հայոց Հայրապետը: *«Մենք հավատում ենք, որ այս գիրքն իրապես ընթերցողին պիտի առաջնորդի դեպի Աստված, պիտի անդրադարձումի մղի, որ իրավունքը բխում է աստվածային պատվիրանների ու պատգամների պահպանությունից, եւ այն սերտորեն շաղկապված է պարտքի ու պատասխանատվության բարձր գիտակցության հետ»:*

Ի գնահատումն տեր եւ տիկին Ռաֆայել եւ Արփինե Պապայանների բազմամյա եկեղեցանվեր գործունեության Հայոց Հայրապետը նրանց շնորհեց «Ս. Ներսես Շնորհալի» շքանշան:

Շնորհանդեսին գեղարվեստական հայտագրով հանդես եկավ Ս. Գեղարդի վանքի երգչախումբը՝ ղեկավարությամբ Անահիտ Պապայանի:

Հանդիսությանը ներկա էին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի միաբաններ, ՀՀ Սահմանադրական դատարանի անդամներ, գիտության ու մշակույթի անվանի գործիչներ:

Հայ Եկեղեցու երկրորդ պատվավոր պարգեւը՝ Վարազդատ Հարությունյանին

Անվանի ճարտարապետին հանձնվեց «Սբ. Սահակ - Սբ. Մեսրոպ» շքանշան

Փետրվարի 11-ին Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու «Սբ. Սահակ - Սբ. Մեսրոպ» պատվավոր պարգեւը հանձնեց մեծանուն ճարտարապետ ակադեմիկոս Վարազդատ Հարությունյանին:

Շքանշանի հանձնման առիթով Վեհարանի դահլիճում տեղի ունեցավ հանդիսություն: Ներկա էին Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի միաբաններ, Գերագույն հոգեւոր խորհրդի անդամներ, գիտության եւ մշակույթի անվանի գործիչներ: Ներկայացվեցին անվանի ճարտարապետի երկարամյա գործունեությունն ու եկեղեցանպաստ ծառայությունը, հնչեցին շնորհավորանքի եւ գնահատանքի խոսքեր, գեղարվեստական հայտագրով հանդես եկավ Մայր Աթոռի Քրիստոնեական դաստիարակության կենտրոնի «Նավասարդ» երգչախումբը՝

«Ձեր վաստակը մեծ է, եւ այդ վաստակը պարծանք է յուրաքանչյուր հայորդու համար», - շնորհավորելով անվանի ճարտարապետին ասաց Վեհափառ Հայրապետը:

Վարազդատ Հարությունյանը, լինելով հայկական ճարտարապետական հուշարձանների պահպանության ջատագով, կարեւոր ներդրում ունի եկեղեցական շինությունների պահպանության եւ վերանորոգության գործում: Նրա անմիջական ղեկավարությամբ վերանորոգվել են հինգ տասնյակից ավելի վանական համալիրներ, որոնց թվում Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը, Սուրբ Հռիփսիմեն, Սուրբ Գայանեն, Գեղարդը, Խոր Վիրապը եւ այլն:

«Սբ. Սահակ - Սբ. Մեսրոպ» շքանշանը Հայ եկեղեցու երկրորդ պարգեւն է անվանի ճարտարապետին: Եկեղեցանվեր գործունեության համար Վ. Հարությունյանը նախկինում պարգեւատրվել է նաեւ Հայ եկեղեցու բարձրագույն «Սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ» շքանշանով:

94-ամյա ճարտարապետը լի է ավյունով եւ կրկին կարողանում է ունկնդիրներին հաճելիորեն զարմացնել հայ երգի գեղեցիկ իր կատարումներով:

ՏՅԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ

Ամեն տարի Հայաստանյայց Առաքելական Ս. եկեղեցին փետրվարի 14-ին մեծ հանդիսավորությամբ տոնում է Տյառնընդառաջը՝ քառասնօրյա Հիսուս Քրիստոսի տաճարին ընծայվելու հիշատակը: **Տյառնընդառաջ** բառն իսկ նշանակում է «Տիրոջն ընդառաջ գնալ»: Ըստ ավանդության՝ այս տոնը կարգել է ս. Հակոբոս Տյառնեղբայրը՝ պատվիրելով, որ Քրիստոսի եկեղեցին ամեն տարի Փրկչի հրաշափառ Ծննդից՝ հունվարի 6-ից քառասուն օր հետո նշի Տիրոջ Երուսաղեմի տաճար գալու տոնը: Այս տոնի մասին միայն ս. Ղուկաս ավետարանիչն է հիշատակում. *«Երբ նրանց սրբագործման օրերը լրացան, Մովսեսի Օրենքի համաձայն՝ Նրան Երուսաղեմ տարան՝ Տիրոջը ներկայացնելու համար, ինչպես գրված է Տիրոջ Օրենքում. «Ամեն արու զավակ, որ արգանդ է բացում, Տիրոջ համար սուրբ պիտի կոչվի»: Եվ Տիրոջ Օրենքում ասվածի համաձայն՝ ընծա պետք է տալ մի զույգ տատրակ կամ աղավնու երկու ձագ»* (Ղուկ. Բ 22-24):

Իսրայելացիների մոտ մի սովորություն կար, ըստ որի՝ երբ նրանց արու զավակը քառասուն օրական էր դառնում, նրան ծնողները նվիրաբերում էին տաճարին: Սակայն այս սովորությունը մեկ այլ խորհուրդ եւս ուներ. ծննդաբերությունից հետո կանայք քառասուն օր անմաքուր էին համարվում, ուստի պետք է տաճար գնային եւ հատուկ ծեսով մաքրվեին:

Աստվածաշնչից գիտենք, որ եգիպտացիների առաջնեկների կոտորածից հետո Աստված հրեաներին պատվիրում է, որ այսուհետեւ բոլոր անդրանիկ արու զավակներն իրեն պատկանեն (տե՛ս Ելք. ԺԲ 29, ԼԴ 19): Երբ Մովսեսի բացակայության ժամանակ հրեաները ոսկե հորթ շինեցին եւ սկսեցին երկրպագել ու զոհեր մատուցել նրան, Ղեւիի ցեղը չմասնակցեց այս սրբապղծությանը, այլ համագործակցեց Մովսեսի հետ ու ընդդիմացավ հեթանոսներին: Եվ Աստված Ղեւիի ցեղին տվեց տաճարում ծառայելու մենաշնորհը, որով մնացած անդրանիկ արու զավակներն ազատվեցին այդ պարտականությունից, ինչի մասին վկայում է նաեւ Ս. Գիրքը. *«Ղեւտացիները թող լինեն իսրայելացիների անդրանիկների փրկագինը եւ Ինձ պատկանեն, որովհետեւ ամեն անդրանիկ զավակ Ինձ է պատկանում»* (Թվ. Գ 12-13): Չնայած արդեն կարիք չկար, որ առաջնեկները տաճարում սպասավորեին, բայց ընծայելու եւ նվեր մատուցելու օրենքը մնաց եւ շարունակվեց նաեւ հետագայում:

Եվ հրեական սովորության համաձայն՝ ատաղձագործ Հովսեփ Աստվածահայրն ու Ս. Կույս Մարիամը սրբագործման քառասուն օրից հետո մանուկ Հիսուսին Երուսաղեմ են տանում՝ տաճարին ընծայելու համար, ինչպես որ Օրենքն էր պահանջում: Ըստ ավանդության՝ երբ նրանք մոտենում են տաճարին, արդեն մթնել էր, եւ տաճարի արեւելյան դուռը, որ վաղուց ի վեր փակ էր, Տիրոջ մոտենալու պահին բացվում է, որով եւ կատարվում է Եզեկիելի մարգարեությունը. *«Այդ դուռը փակ է մնալու եւ չի բացվելու, նրանով ոչ ոք չի անցնելու, որպեսզի Իսրայելի Տեր Աստվածը մտնի այդտեղով»* (Եզեկ. ԽԴ 2): Դռների բացվելու ժամանակ մեծ դղրդյուն է լինում քաղաքում, որից բնակիչները դուրս են ելնում իրենց տներից, քանի որ մութ էր, վառվող ջահերով եւ ճրագներով տաճար են գալիս, որպեսզի տեսնեն ինչ է կատարվում: Այս պատճառով է, որ Հայ եկեղեցին նախորդ օրը՝ փետրվարի 13-ի երեկոյան, կատարում է «Քառասնօրյա Տիրոջ տաճար գալու» տոնի նախատոնակը՝ ձեռքերին ունենալով վառվող մոմեր:

Այդ ժամանակ Երուսաղեմում Սիմեոն անունով արդար եւ աստվածավախ մի մարդ կար, որն ըստ Ավետարանի՝ ակնկալում էր Իսրայելի մխիթարությունը: Սրբազան ավանդությունն ասում է, որ Սիմեոնն այն յոթանասուներկու թարգմանիչներից էր, ովքեր Եգիպտոսի Պտղոմեոս թագավորի հրամանով Հին Կտակարանի գրքերը եբրայերենից հունարեն թարգմանեցին: Երանելի Սիմեոնն այդ ժամանակ շատ երիտասարդ էր: Թարգմանության ժամանակ, երբ նա հանդիպում է Եսայի մարգարեի այն խոսքին, թե *«Ահա Կույսը պիտի հղիանա ու որդի ծնի եւ Նրա անունը պիտի լինի Էմմանուել»* (Ես. Է 14), տարակուսում եւ ջնջում է այդ խոսքն այն մտավախությամբ, թե անհավատները գուցե չհասկանան աստվածաշունչ այս խոսքերը: Աստված նրա աչքերին լույս է բերում, բայց երբ արթնանում է, տեսնում է, որ իր ջնջած մասը կրկին գրվել է, այն էլ՝ ոսկե տառերով: Ուստի փառաբանում է Աստծուն եւ երանի տալիս այն մարդկանց, ովքեր ականատես կլինեն այս մարգարեության կատարմանը ու իրենց աչքերով կտեսնեն համայն մարդկության Փրկչին: Եվ ինչպես ավետարանիչն է վկայում. *«Ս. Հոգուց հրամայված էր իրեն մահ չտեսնել, մինչեւ որ տեսներ Տիրոջ Օծյալին»* (Ղուկ. Բ 26): Երբ մանուկ Փրկչին տաճար են բերում, Սիմեոն ծերունին Ս. Հոգու առաջնորդությամբ նույնպես տաճար է գալիս, գրկում Մանկանը, գոհություն հայտնում Ամենակալին՝ ասելով. *«Այժմ, ով Տեր, խաղաղությամբ արձակիր Քո ծառային ըստ Քո խոսքի, որովհետեւ աչքերս տեսան Քո փրկությունը, որ պատրաստեցիր բոլոր ժողովուրդների առաջ, լույս, որ կլինի հայտնություն հեթանոսների համար....»* (Ղուկ. Բ 29-32): Ս. Հոգու շնորհներով զարդարված այս ծերունին իր շուրթերով քարոզում էր աշխարհի փրկության ավետիսը: Նա դողդոջուն ձեռքերով իր գիրկն էր առել երկնքի ու երկրի Արարչին, հզոր Աստծուն, Ով մարմնացավ ու ծնվեց Ս. Կույսից՝ մարդկության փրկության համար, Նրան, Ում ծննդյամբ մարդկությունն ազատագրվեց մահվան հավերժական դատապարտությունից, Նրան, Ով իբրեւ Արդարության Արեգակ, երեւաց մարդկանց մեջ՝ լուսավորելով մեր հոգիներն ու սրտերը: Այս ծերունազարդ այրն ասես խորհրդանշում է հեթանոսների դարձն ու քրիստոնյաներիս աստվածային լույսի ընդունումը: Այդ պատճառով է, որ Տյառնընդառաջն անվանում են նաեւ Լույսի տոն, քանզի մեկ անգամ եւս փաստվում եւ շեշտվում է Քրիստոսի Աստծո Լույս լինելը, որովհետեւ առանց աստվածային եւ կենդանարար Լույսի ամեն ինչ խավարի մեջ է, իսկ քրիստոնյաներիս համար առավել եւս, քանզի առանց Տիրոջ Լույսի մեր հոգեւոր, ընկերային եւ հասարակական կյանքը չի կարող գոյություն ունենալ: Հովհաննես ավետարանիչն ասում է. *«Աստված Լույս է, եւ Նրա մեջ խավար չկա»* (Ա Հովհ. Ա 5): Ուրեմն եկեք ձգտենք հենց այդ Լույսին եւ աշխատենք այն մեր մեջ ունենալ, որպեսզի ավելի հաստատուն լինեն մեր քայլերն այս կյանքում:

Ըստ Ղուկաս ավետարանչի՝ այնտեղ կար նաեւ Աննա անունով մի մարգարեուհի, որն ութսունչորս

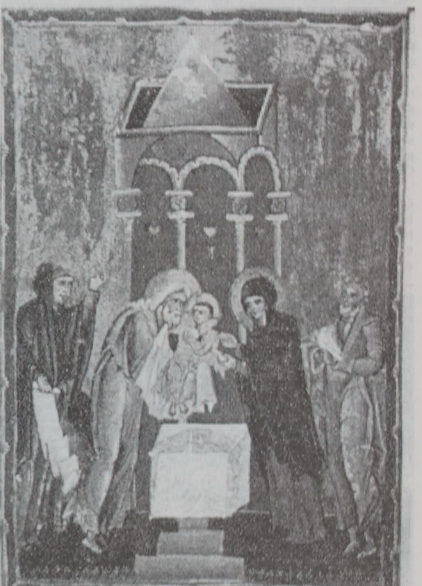

տարեկան մի այրի էր: Նա տաճարից չէր հեռանում՝ ծոմապահությամբ ու աղոթքով ծառայելով Աստծուն: Եվ Աննան՝ Փանուելի դուստրը, այդ ժամանակ վեր է կենում, գոհություն հայտնում Աստծուն եւ Երուսաղեմի փրկությանն սպասողների հետ Մանկան մասին զրուցում: Ըստ Հայ եկեղեցու յոթնալույս վարդապետ ս. Գրիգոր Տաթեւացու՝ ավետարանական այս պատմության մեջ Սիմեոնն Ադամի օրինակն է, իսկ Աննան՝ Եվայի, եւ ի դեմս նրանց՝ նրանք մեղքերի թողություն էին խնդրում Հիսուս Փրկչից: Եռամեծ վարդապետը նշում է նաեւ, որ Սիմեոն անունը թարգմանվում է ունկնդրություն, ով կամենում է մանուկ Հիսուսին ընդունել, պետք է Ս. Հոգու շնորհներով լի լինի, պետք է լսի եւ կատարի Նրա պատվիրանները, եւ միայն այդ ամենից հետո է, որ նա կարող է Քրիստոսին ընդունել: Ըստ եկեղեցու հայրերի՝ Սիմեոնը խորհրդանշում է նաեւ հրեական օրենքը, իսկ Աննան՝ Հին Կտակարանի մարգարեներին, որոնք լռեցին Քրիստոսի գալստյամբ:

Ահավասիկ առաջին հայացքից շատ պարզ ու հասկանալի մի պատմություն է թվում Տիրոջ ընծայման ավետարանական այս դրվագը, սակայն իրականում այնքան խորախորհուրդ ու իմաստալից է: Աննկարագրելի ու անպատմելի են Սիմեոն ծերունու երկարամյա սպասումն ու Հիսուսին իր գիրկն առնելու նրա անկողոպտելի ուրախությունը:

Շարունակությունը էջ 4

ՄԱՄԼՈ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Մայր տաճարում Ուխտի Պատարագ մատուցեց Կոտայքի թեմի առաջնորդը

Կիրակի՝ փետրվարի 9-ին, Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հանդիսապետությամբ մատուցվեց հերթական Ուխտի Պատարագը: Մայր տաճարի օծման 1700-ամյակի տոնակատարությունների ծիրում այս անգամ հայոց հոգեւոր կենտրոն ուխտի էին եկել Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու Կոտայքի թեմի հավատացյալները: Օրվա պատարագիչն էր Կոտայքի թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Առաքել եպս. Քարամյանը:

Սրբազան արարողությանը ներկա էին բարձրաստիճան հոգեւորականներ, Կոտայքի մարզպետ Կավալենկո Շահգալդյանը, մարզային եւ քաղաքային իշխանությունների ներկայացուցիչներ:

Հավարտ Սբ. Պատարագի ուխտավորներին Վեհարանում ընդունեց Վեհափառ Հայրապետը:

Գարեգին Բ Կաթողիկոսը հեռախոսազրույց է ունեցել Ալլահշյուքուր Փաշա-զադեի հետ

Ի պատասխան Կովկասի մուսուլմանների կրոնապետի հունվարի 30-ի հեռախոսազանգի՝ փետրվարի 4-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը տեղեկացրել է Ալլահշյուքուր Փաշա-զադեին ԼՂՀ նախագահ Արկադի Ղուկասյանի հետ ունեցած իր հեռախոսազրույցի մասին, որի ընթացքում ԼՂՀ նախագահը պատրաստակամություն է հայտնել ազատ արձակել հունվարի 8-ին Լեռնային Ղարաբաղի եւ Ադրբեջանի զինված ուժերի շփման գծում վիրավորված եւ գերի ընկած ադրբեջանցի զինվոր Էլմեդդին Աբիեւին:

Նորին Սրբությունը հաղորդել է, որ Աբիեւը գտնվում է բժշկական խնամքի ներքո, եւ նրա արձակման առնչությամբ հարկ է, որ Ադրբեջանի եւ ԼՂՀ ռազմագերիների, պատանդների եւ անհետ կորածների հարցերով պետական հանձնաժողովները ճշտեն ռազմագերու վերադարձման մանրամասները:

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍԲ. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ

ՍԳԱԿԻՐ ՀԱԽՎԵՐԴՅԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ

Ցավով եւ խորին ափսոսանքով տեղեկացանք անվանի թատերագետ ու գրականագետ Լեւոն Հախվերդյանի մահվան մասին:

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից հանուն Գերագույն Հոգեւոր խորհրդի եւ Սուրբ Էջմիածնի միաբանության՝ Մեր վշտակցությունն ենք բերում հանգուցյալի այրուն եւ զավակներին, բոլոր հարազատներին ու մերձավորներին, նրա գործընկերներին:

Կյանքից հեռացավ մեր ժողովրդից սիրված ու գնահատված մեծանուն արվեստագետը, ով թողել է թանկ ժառանգություն՝ հայ գրականությանն ու թատրոնին նվիրված ուսումնասիրություններ, արժեքավոր թարգմանություններ եւ իր սերը արվեստի ու մարդկային վսեմ արժեքների հանդեպ, որը առանձնակի ոգով փոխանցում էր իր ուսանողներին: Վերջին հրաժեշտի այս պահին երախտիքի մեր տուրքը մատուցելով Լեւոն Հախվերդյանի բարի հիշատակին՝ մխիթարության զգացումով հիշենք, որ նրա ժառանգությունը միշտ կապրի սերունդների հետ, ու նրա անունը՝ երախտագետ մեր ժողովրդի հոգում:

Միածնի Իջման Սուրբ Սեղանի առջեւ աղոթում ենք առ Բարեգութ եւ Ողորմած Աստված, որ երկնային երանական Իր հանգրվաններում խաղաղության ու լույսերի մեջ ընդունի հանգուցյալի հոգին եւ Սուրբ Հոգու շնորհով մխիթարություն ու սփոփանք պարգեւի նրա այրուն ու զավակներին, բոլոր հարազատներին:

Յիշատակն արդարոյն օրհնութեամբ եղիցի. ամեն:

Վշտակից սիրով եւ օրհնությամբ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ՏՅԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ

Սկիզբը՝ էջ 3

Մի բերկրանք եւ ցնծություն, որ յուրաքանչյուրս ապրում եւ ճաշակում ենք դրա քաղցրությունը, երբ բախտ ենք ունենում հպվելու Տիրոջը, էլ ավելի մերձենալու Նրան՝ մեր երկրային կյանքն իմաստավորելով միայն ու միայն Նրանով: Ինչքա՜ն երկար է սպասել ծերունազարդ Սիմեոնը խորհրդավոր այս պահին, միայն Աստված գիտե: Ինչքա՜ն է մտածել, աղոթել ու Աստծո ողորմածությանը դիմել, կրկին միայն Բարձրյալին է հայտնի: Սակայն մի բան հստակ է ու անվիճելի. նա երբեք չի ընկճվել եւ հուսահատվել, այլ պարզապես առանց երկմտելու, անանց համբերությամբ եւ առ Աստված ունեցած իր աներեր հավատով սպասել է այդ երանելի օրվան եւ Բարձրյալից իրավամբ արժանացել այդ մեծագույն շնորհին, քանզի Աստծուն տեսնելը նրա համար դարձել էր կյանքի նպատակ: Երանի՜ նրան, ում կյանքի նպատակն Աստծուն տեսնելն ու իր գրկում ընդունելն է:

Անտարակույս բառերն անզոր են նկարագրելու համար նրա ուրախությունը. չէ՞ որ նա գրկել էր Նրան, Ով Արարիչն է ամեն ինչի, Ով ինչպես իր, այնպես էլ ողջ մարդկության համար կամավորապես հանձն է առնելու մահը, սակայն այդ մահը Նրան չի իշխելու, քանզի Տերը հաղթելու է նաեւ մահին՝ երրորդ օրը մեռելներից հարություն առնելով: Իր ձեռքն է առել Նրան, Ով իր Աստվածն է եւ ամենասիրելին ու պաշտելին, Ում համար ինքը՝ Սիմեոնը, պատրաստ է ամեն ինչի: Եթե նայենք մեր շուրջն ու մի պահ թափանցենք մեր հոգու խորքերը, ապա կտեսնենք, որ մենք էլ մեր առտնին կյանքում յուրովի ինչ-որ մեկին կամ ինչ-որ բանի ենք սպասում: Ահա այստեղ է Սիմեոն ծերունուն ընկալելու եւ հասկանալու բանալին. նա Տիրոջն էր սպասում անտրտունջ ու հավատով լի. մենք ո՞ւմ կամ ինչի՞ ենք սպասում: Ուրախության պահերին բազմիցս լսել ենք մեր մեծերի բարեմաղթանքը՝ ուղղված ամենքիս. «Սիմեոն ծերունու լինես», այսինքն՝ երկար ապրես: Բայց հազար երանի՜ նրան, ով ոչ միայն կարժանանա Սիմեոնի երկարակեցությանը, այլ նաեւ նրա նման իր գրկում կընդունի հավատքի Զորագլխին եւ այս աշխարհում կդառնա Փրկչի ճշմարիտ պատկերը: Այստեղ է, որ պետք է որոշում կայացնենք, որն էլ պիտի կանխորոշի մեր հետագա ընթացքը: Եկե՛ք ինքներս մեզ հարց տանք եւ անսանք մեր խղճի ձայնին. մի կո՞ղմ ենք դնում մեր եսը, մեր ներքին հպարտությունն ու անխոնջ հետեւում Տիրոջը, թե՞ հարատեւում ենք մեր մեղքերի ու անվայել ընթացքի մեջ՝ նմանվելով ոչ քրիստոնյաներին: Ահա հարցեր ու խնդիրներ, որոնք ծառացած են ամեն մեկիս առաջ: Եվ եթե անգամ այսօր, ելնելով մեր նյութական ապահովվածությունից կամ հասարակության մեջ զբաղեցրած դիրքից, կարծում ենք, թե ազատ ենք եւ կարիք չունենք կողմնորոշվելու, ապա չարաչար սխալվում ենք: Չկա մեկ այլ ուղի կամ ճանապարհ: Ավետարանը շատ հստակ ասում է. *«Ոչ ոք չի կարող երկու տիրոջ ծառայել. կա՛մ մեկին կատի եւ մյուսին կսիրի, կա՛մ մեկին կմեծարի եւ մյուսին կարհամարհի. չեք կարող ծառայել Աստծուն եւ մամոնային»* (Մատթ. Զ 24): Ուստի ընտրենք հավիտենականն ու ոչ անցողիկը, մեր կյանքում ձգտենք ձեռք բերել ոչ թե արժեքներ, որոնք ժամանակի ընթացքում կորցնում են իրենց իմաստը, այլ տիրանանք մշտամնա արժեքների, որոնք անկախ ամեն ինչից՝ մնայուն են ու քաղցր: Հետեւաբար Տյառնընդառաջի խորհուրդը նաեւ Աստծուն սպասելու, Նրան մերձենալու եւ Նրա ներկայությունը զգալու մեջ է:

Անվարան, առանց դույզն-ինչ տատանվելու գնանք Տիրոջ կենսատու եւ անմար Լույսին ընդառաջ եւ ամեն ժամ աղոթենք, որ Աստված մեզ էլ ողորմի եւ արժանացնի այն անհուն խնդությանն ու բերկրանքին, որ ապրեց Սիմեոն ծերունին Մանկանը գրկելու ժամանակ:

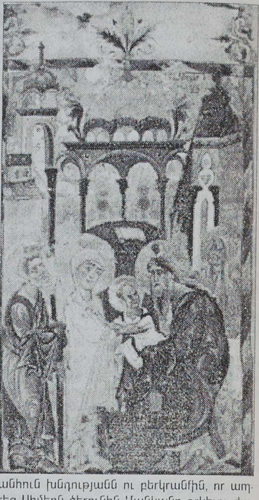

Տիգրան սրկ. ԲԱՂՈՒՄՅԱՆ

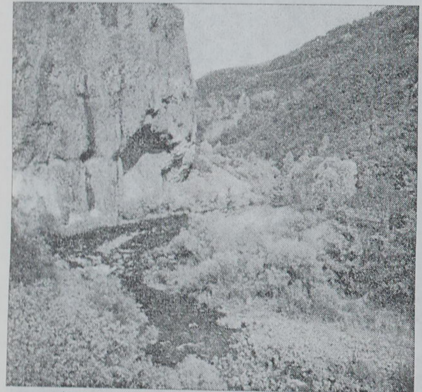

ԱՐԻԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՊԱՇՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՅ-ՊԱՐԹԵՒԱԿԱՆ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁԸ

ՎԱՂ ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹՅԱՆ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆՈՒՄ

Աստծո դրախտի եւ Նոյի տապանի մասին Աստվածաշնչում արտացոլված միտքը հայ ազգի հոգեւոր ակունքների խորհրդապաշտությամբ է մեկնել Եղիշե պատմիչը. «Երկու գետով եւ տապանով բոլորից բարձր ենք»: Արարատյան լեռներում ճշմարիտ աստվածպաշտության վկայության խոր արմատների մասին Հովհաննես Իմաստասերը (1045-1129) իր «Հայկազնեայց տոմարի մեկնութեան» մեջ գրել է. «Աստված միայն այս երկու ազգերին՝ հայերին եւ եբրայեցիներին է տվել հավատ, գիր եւ տոմար, իսկ մնացած ազգերի համար մարդիկ են ստեղծել: Հայոց գիրը՝ հրեղեն աջով այստեղ վեմի վրա, այնտեղ քարեղեն տախտակների վրա, տոմարը այնտեղ Մովսեսը, այստեղ Հայկը, նրանից ավելի առաջ»: Հավատքային առումով՝ Հայկի տոմարի հնագույնը լինելը Հայոց պաշտամունքային ընկալումների վաղնջականության վկայությունն է: Հայկը հաստատեց Հայկազունիների ազգատերությունը եւ հոգեւոր առաջնորդությունը: Հայք ներխուժող ոսոխի եւ նրա կողմից կռապաշտության պարտադրման դեմ մղված պայքարը պսակվում էր աստվածափայլ՝ լուսաբեր ուժերի հաղթանակով: Խորհրդանշական է, որ Մովսես Խորենացին միահյուսել է Հայկազունի Վահագնի եւ վիշապներին հաղթանակած արեգակնային Վահագնի կերպարները:

Հնդեվրոպական նախահայրենիքում, որի կենտրոնական մասն է եղել Հայկական լեռնաշխարհը, լուսապաշտությունն արիականությամբ է վկայվել: Ք. ծ. ա. V-IV հազարամյակներում հնդեվրոպական լեզվական ընդհանրության տրոհումից առաջացած վաղագույն բարբառային խմբերից էր հունական-հայկական-հնդիրանականը, որն այնուհետեւ բաժանվել էր հունական, հայկական, հնդկական եւ իրանական լեզվածյուղերի:

Արեգակը արիական հոգեւոր ընկալման կենտրոնական մասը կազմող Հայկական լեռնաշխարհում՝ Հայոց բնօրրանում, լուսապաշտության աղբյուր է եղել: Հայ-արմեն ցեղերի մնալը բնօրրանում՝ Հայկական լեռնաշխարհում, որոշիչ էր նրանց հոգեընկալումների համար, քանզի հայրենիքում դիցարանի գերագույն աստծուն՝ Լույսին՝ Բարուն, զուգակից չհամարվեց խավարը՝ չարը, արիական աստվածընկալումը չընդմիջարկվեց «երկակիությամբ»: Լուսավորն է մարմնավորում կատարյալ Բարին: Հայկի, Արայի, Վահագնի դեմ մարտնչող չարը նրանց հավասարազոր չէ: Հայկը սպանեց Բելին՝ օտար միջավայրի տիրակալին, որը ցանկացավ բռնանալ Հայկի, հայ ազգի ոգու վրա: Արան իր մշտնջենական հարությամբ հաղթում է մահին: Վահագնը սպանում է վիշապին: Էթնո-հոգեւոր իմաստով՝ Հայկազունիների գլխավորած հայոց ազգային հավատքային համակարգում չկար երկակիություն, քանի որ հնդեվրոպական ընդհանրության տրոհմամբ՝ հայ-արմենները մնացին Հայկական լեռնաշխարհում: Հայկազունիների ճշմարիտ աստվածպաշտությունը նկատի ունենալով՝ Մովսես Խորենացին գրել է.

> *«Ես շատ կփափագեի, որ այն ժամանակ Փրկիչն եկած եւ ինձ գնած լիներ»:*

Լուսապաշտության առավել հզոր էթնո-հոգեւոր ալիքները Ք. ծ. ա. III հազարամյակում սփռվեցին դեպի Շումեր, իսկ Ք. ծ. ա. II հազարամյակի առաջին կեսին՝ մի կողմից դեպի Քանան, Եգիպտոս եւ Եվրոպա, իսկ մյուս կողմից՝ Իրանով դեպի Հնդկաստան: Արիականության բնօրրանում լուսապաշտությունը միարժեքական բնույթի է, իսկ Լույսի հոգեւոր ընկալման բնօրրանից դուրս արեւապաշտությունը փոխակերպվել է եւ երկակիության հատկանիշ ձեռք բերել: Հնդիրանական ցեղերն էթնիկական տեղաշարժերի ընթացքում, օտար էթնիկական միջավայրում հաստատվելիս, պայքար են մղել, ինչն արտացոլվել է հոգեւոր ասպարեզում՝ արիականության փոխակերպությամբ: Ժամանակի ընթացքում կանոնացված հնդկական Ռիգվեդները եւ իրանական Ավեստան իրենցում արտացոլել են այդ երեւույթները:

Ըստ Բարսեղ Կեսարացու՝ երկակիությունը կամ երկարժեքականությունը հետեւանք է խավարը չարի զորություն եւ դրանով իսկ բարուն զուգակից համարելու: Հնդիրանական եւ եգիպտական միջավայրերում «երկակիության» դրսեւորման երեւույթը հետեւանք էր «հնդեվրոպական նախահայրենիքից» դուրս արիական ցեղերի հայտնվելու եւ էթնիկական միախառնումների ենթարկվելու: «Երկակիության» կրող են պարսից զրադաշտականությունը եւ նրանից ազդված հուդայականությունը:

Ըստ եգիպտական քրմի Մանեթոնի, որի տեղեկությունները պահպանել են Հովսեպոս Փլավիոսը եւ Եվսեբիոս Կեսարացին, Քանանում հայտնված արիական հիքսոս կամ հաք անունով հայտնի ցեղերն այնուհետեւ տարածվեցին Եգիպտոսի հյուսիսում: Նրանք կրում էին քաղաքակրթության զարգացման այն հատկանիշները, որոնք բնորոշ էին Հայկական լեռնաշխարհի քաղաքակրթությանը: Հիքսոսները հիմնեցին Երուսաղեմը Քանանում եւ իրենց թագավորության Ավարիս մայրաքաղաքը Եգիպտոսում: Հիքսոսների լուսապաշտությանը համահունչ էր Քանանի՝ տիեզերական աստվածության հատկանիշներ պարունակող Էլի կերպարը, որը պատկերացվում էր որպես թեւավոր արեգակնային աստվածություն: Եբրայական ցեղերը, նվաճելով Քանանը, երկարատեւ պայքարի մեջ մտնելով քանանացիների, ինչպես նաեւ եգիպտացիների հետ, իրենց ցեղային աստվածությանը՝ Յահվեին, որը մարմնավորում էր փոթորկի, ամպրոպի եւ կայծակի պաշտամունքը, վերագրեցին Էլ աստվածության կերպարը: Ք. ծ. ա. VI դարում հուդայական պաշտամունքային համակարգը, Կյուրոսի կողմից գլխավորած ուժերով բաբելոնյան գերությունից հրեա ժողովրդի ազատագրման ժամանակաշրջանում, ազդվեց զրադաշտականությունից, որն իր հերթին արիականությունից շեղված երկակիական կրոնական համակարգ էր: Իրանական աշխարհում պարթեւական ցեղը պահպանեց հին արիականության տարրը, իսկ պարսիկների միջավայրում Լույսի արիական հոգիընկալումը երկփեղկվեց: Երկակիության դրսեւորում էր Ահուրամազդի կողքին Ահրիմանի առկայությունը: Զրադաշտականությունն Աքեմենյանների եւ հատկապես Սասանյան Պարսկաստանի ժամանակ հասավ պետական կրոնի մակարդակի:

Հին արիականությունը եւ քրիստոնեությունը վերցեղային աստվածպաշտական հոգեւոր լուսապաշտության երեւույթներ են: Այդ իմաստով արիականությունը հնդեվրոպական ընդհանրության հոգեւոր արտահայտություն էր, որին համահունչ է քրիստոնեությունը՝ իր համամարդկային ընդգրկմամբ: Ավետարանում կարդում ենք. «Աստծու կողմից աչառություն չկա, այլ՝ բոլոր ազգերի մեջ ով երկնչում է Նրանից եւ արդարություն է գործում, ընդունելի է Նրան» (Գործ Ժ 34-35): «Նույն Տերը բոլորինն է, հասնող բոլորին, որոնք կանչում են Նրան, որովհետեւ ամեն ոք, որ Տիրոջ անունը կանչի, կփրկվի» (Հռոմ. Ժ 12-13): Լուսապաշտության վկայության ակունքները քրիստոնեության մեջ ծագումնաբանորեն ավելի հին են, քան հուդայական ցեղապաշտությունը, ուստի առաքելական հայրերից ս. Իգնատիոսը (I դար-108 թ.) գրել է. «Քրիստոնեությունը չհիմնեց իր հավատը հուդայականության վրա, այլ հուդայականությունը՝ քրիստոնեության...»:

Հայոց աշխարհում պարթեւների ազգատոհմից՝ Արշակունիների արքայատոհմի, այնուհետեւ Սուրենյան Պահլավ ցեղից Գրիգոր Լուսավորչի տոհմի հանդես գալը, հոգեւոր իմաստով, հին արիականության կնիքն էր կրում: Մովսես Խորենացին, բարձր գնահատելով Գրիգոր Լուսավորչի հոգեւոր գործունեությունը, գրել է. «Սա, ինչպես հայտնի է, Պարթեւական աշխարհից էր, պահլավների գավառից, թագավորող ցեղից զատված Արշակունի, Սուրենի ցեղից... նա մեր երկրի արեւելյան կողմերից մեզ ճշմարիտ արեւելք ծագեց եւ իմանալի արեգակ եւ հոգեւոր ճառագայթ»:

Սասանյանները պարթեւ Արշակունիների թագավորությունը վերացրին Իրանում եւ, որոշ ընդմիջումներով, երկու դար պայքարեցին հայ Արշակունիների դեմ մինչեւ նրանց անկումը (428 թ.): Դրա հետ մեկտեղ Պարսից մազդեզականությունը պայքարեց (III դ. երկրորդ կես) հին հայոց ազգային (հեթանոսական) պաշտամունքային համակարգի, իսկ այնուհետեւ՝ քրիստոնեության դեմ: Ս. Վարդան Մամիկոնյանի գլխավորած պայքարը՝ հանուն հայրենիքի եւ հավատքի ազատության, լուսապաշտության պայքարն էր խավարի ուժերը մարմնավորող պարսից բռնատիրության դեմ: Բոլոր ժամանակների համար, իրավի, մարգարեական է Ավետարանի խոսքը. «Եվ լույսը խավարի մեջ լուսավորում է, եւ խավարը նրան չնվաճեց» (Հովհ. Ա 5):

ԷԴՈՒԱՐԴ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ
Պատմ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Սկիզբը՝ 2002 թ. թիվ 22-24, 2003 թ. թիվ 1, 2

ԹԱԴԵՈՍ ԵՎ ԲԱՐԹՈՂԻՄԵՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼՆԵՐԻ ՔԱՐՈԶՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԵՎ ՆԱԽԱՏԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մեր քննությունը, այսպիսով, ցույց է տալիս, որ Տրդատը կենդանի էր 75 թվին, սակայն ամեն ինչից դատելով՝ նա մահացել էր ալանների 75 թ. արշավանքից շատ չանցած: Ուստի Սանատրուկի գահակալությունը կարելի է դնել արդեն 76 թվից, բայց ոչ մի դեպքում՝ 88-ից: Նոր Կտակարանի տվյալների համաձայն՝ Քրիստոսը խաչվել է 33 թվականին, հետեւաբար, եթե ընդունենք, որ Նրան հետեւող 12 առաքյալների տարիքը միջին հասակով կազմում էր 20-25 տարեկան, ապա Թադեոսը եւ Բարթողիմեոսը կարող էին Մեծ Հայք մուտք գործել արդեն 76 թվականին՝ լինելով 63-68 տարեկան, որը բնավ էլ անհնարին չէր: Ասենք, որ հազիվ թե կարելի էր մտածել, որ առաքյալները կկարողանային ձեռնարկել իրենց քարոզչությունը Հայաստանում անմիջապես Ասորիքի հետ գրեթե միաժամանակ: Ուստի ճիշտ է Մ. Օրմանյանը, որի կարծիքով՝ դա կարող էր կատարվել անհամեմատ ուշ:

Եթե հիշյալ առումով հակասությունները կարծես թե վերանում են, ապա մեջտեղ է գալիս մեկ այլ բարդություն, քանզի Մովսես Խորենացու հաղորդման համաձայն՝ Սանատրուկն իշխել է 30 տարի: Ըստ այդմ՝ նրա թագավորությունն ընկնում է 76-106 թվականներին, երբ ուսումնասիրողները, որպես կանոն, նրան թագավոր են տեսնում մինչեւ առնվազն 110 թվականը: Սակայն, կարծում ենք, այս հակասությունն էլ ունի բացատրություն: Բոլորովին չհավակնելով բացարձակ իրավացիության՝ այնուամենայնիվ մենք հակված ենք կարծելու, որ խնդրիս լուծման բանալին գտնվում է Աշխարատի գահընկեցության փաստի մեջ: Ընդհանրապես անհասկանալի է մնում, թե ինչո՞ւ Աշխարատը գահընկեց արվեց՝ պարթեւական արքունիքի կողմից փոխարինվելով Պարթամասիրով: Ելնելով Սանատրուկի 30-ամյա գահակալության փաստից՝ կարելի է նրա թագավորությունը դնել թե՛ 76-106 եւ թե՛ 80-110 թվականներին: Միայն թե 80-110 թվականների միջոցն ընդունելու դեպքում Աշխարատի գահընկեցության խնդիրն այդպես էլ մնում է անհասկանալի: Սակայն բավական է Սանատրուկի գահակալության շրջանը թվագրել 76-106-ով, եւ ամեն ինչ կարող է ստանալ բավականին ծանրակշիռ հավանական բացատրություն: 106 թվականին՝ Սանատրուկի մահից հետո, պարթեւական արքունիքը Հռոմի համաձայնությամբ գահ է բարձրացնում Աշխարատին, որի ենթակայության տակ շարունակում է մնալ Եդեսիայի թագավորության տարածքը: Շատ հնարավոր է, որ Աշխարատը, փորձելով իր ընտանիքի իշխանությունը Մեծ Հայքում դարձնել ժառանգական, աշխատում է գործարքի մեջ մտնել հռոմեացիների հետ՝ ի դեմս Տրայանոսի: Բոլորովին չի բացառվում, որ նա իր ուզածին հասնելու համար զոհաբերում է Եդեսիայի թագավորության տարածքը՝ զիջելով այն Հռոմին 109 թվականին: Պարթեւական արքունիքի աչքում նման քայլը կարող էր անկասկած դիտվել որպես հանցագործություն եւ անգամ պետական դավաճանություն՝ պատճառ դառնալով Աշխարատի գահընկեցությանն ու Պարթամասիրի, առանց Հռոմի համաձայնության, գահ բարձրանալուն, որը հանգեցրեց Տրայանոսի արեւելյան արշավանքին ու Մեծ Հայքի եւ Պարթեւստանի նշանակալից տարածքների թեկուզեւ ժամանակավոր ռազմակալմանը: Տրամաբանական բացատրություն է ստանում նաեւ պարթեւների կողմից Պարթամասիրին, առանց Հռոմի համաձայնության, գահ բարձրացնելը: Դժվար չէ կռահել, որ պարթեւական արքունիքը Եդեսիայի թագավորության անցումը Հռոմի գերակայության ներքո համարելու էր պարթեւա-հռոմեական պայմանագրի խախտում, քանի որ կատարվել էր առանց պարթեւական թագավորի համաձայնության, եւ իրեն իրավունք էր վերապահելու միակողմանի ձեւով լուծելու Մեծ Հայքի թագավորի թեկնածության խնդիրը:

Ինչպես խոստացել էինք, հարկ ենք համարում կրկին անդրադառնալ Մծբինի խնդրին, որն առաջին հայացքից խանգարիչ նշանակություն ունի մեր քննության համար: Արդեն նշել ենք, որ պատմահոր հավաստմամբ՝ Հայոց Սանատրուկ թագավորը վերականգնում է երկրաշարժից խախտված Մծբին քաղաքն այն դեպքում, երբ Փավստոս Բուզանդը Սանատրուկի հիմնած քաղաքը տեղադրում է Արածանի (բնագրում՝ Եփրատ) գետի ավազանում, համաձայն Յ. Մարկվարտի՝ Արածանիի եւ Մեղ գետի գետախառնուրդի շրջանում, իսկ ըստ Ս. Երեմյանի՝ Տարոն եւ Հայք գավառների սահմանագլխին: Վերջինս նման եզրակացության է գալիս՝ ելնելով Աշտիշատի տեղադրությունից, որտեղ գտնվում էր Վահագնին նվիրված մեհյանը, որն ութերորդն էր Մեծ Հայքի նշանավոր մեհյանների շարքում:

Շարունակությունը՝ էջ 6

ԱՆՏԻՈՔԻ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍՈՒՐԲ ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԱՍՏՈՒԱԾԱԶԳԵԱՑ

ԹՈՒՂԹ ՏՐԱԼԼԻԱՆՈՍԱՑԻՆԵՐԻՆ

ԳԼՈՒԽ Ա

Իգնատիոս Աստուածազգեցը՝ Ասիայի Տրալլիա քաղաքում գտնուող, Հայր Աստուծոյ սիրուած եւ մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի եկեղեցուն՝ ընտրեալ եւ Աստուծուն արժանի, մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի մարմնով ու արեամբ եւ Նրա յարութեամբ կատարեալ ճշմարիտ, որին ողջունում եմ լիութեամբ ու առաքեալների նմանութեամբ եւ աղօթում, որ ձեր ողջութիւնն աճի անբիծ ու անվարան մտքով:

[Ա] Ձեր մասին իմացայ, որ մեծ համբերութիւն էք ստացել, ո՛չ ընդունայնութեամբ, այլ մտառու իմաստութեամբ, ինչպէս յայտնեց ինձ ձեր Պողիբիոս եպիսկոպոսը, ով մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի կամքով եկաւ ինձ մօտ՝ Զմիւռնիա: Եւ ինձ հետ այնպէս ցնծաց ու բերկրեց Յիսուս Քրիստոսի համար եղած իմ շղթաներով, որ նրա մէջ նաեւ ձեր ամբողջ բազմութիւնը տեսայ: Եւ նրա միջոցով իմանալով ձեր՝ ըստ Աստծոյ բարւոք միտքը՝ փառաւորեցի իմ Տէր Յիսուս Քրիստոսին, որ Աստուծուն նմանուող եղաք այնպէս, ինչպէս եւ սովորել էիք:

[Բ] Որովհետեւ եթէ հնազանդւում էք եպիսկոպոսին, ինչպէս Յիսուս Քրիստոսին, ինձ թւում է՝ ոչ թէ մարմնի մէջ էք, այլ Տէր Յիսուս Քրիստոսի, Ով մեռաւ մեզ համար: Եւ եթէ հաւատում էք Նրա ծննդեանն ու մահուանը, ազատուած էք մահուանից: Լաւ է, որ առանց եպիսկոպոսի ոչինչ չգործէք, ինչպէս եւ վարւում էք: Հնազանդ եղէք նաեւ քահանաներին՝ իբրեւ Քրիստոսի առաքեալների, որպէսզի նրանց միջոցով կեանք ունենաք: Պատշաճ է հնազանդուել նաեւ սարկաւագներին, ովքեր Յիսուս Քրիստոսի խորհրդակատարներ են եւ ամէն ինչում հաճելի են լինում Աստծուն եւ մարդկանց: Քանի որ ոչ թէ կերակուրների եւ ըմպելիքների սպասաւորներ են, այլ Աստծոյ եկեղեցու, ուստի պիտի մեղքից զգուշանան, ինչպէս կրակից:

[Գ] Եւ ամէն ոք թող պատկառի սարկաւագներից, ինչպէս Յիսուս Քրիստոսից, եւ եպիսկոպոսից, ինչպէս Հայր Աստուծուց, իսկ քահանաներից, ինչպէս Աստծոյ խորհրդակիցներից եւ առաքեալների կարգակիցներից, որովհետեւ առանց սրանց չկայ եկեղեցի: Գիտեմ, որ դուք էլ էք այսպէս ընդունում, եւ տեսայ ձեր սիրոյ կերպը, որը կատարեալ է ձեր եպիսկոպոսի հանդէպ, ում գործունէութիւնը մեծ քարոզութիւն է, եւ հեզութիւնը՝ զօրութիւն: Կարծում եմ՝ անհաւատները նոյնպէս պատկառում են նրանցից: Այլեւ, քանի որ սիրում եմ ձեզ, չեմ համարձակւում հզօրապէս գրել ձեզ եւ փառաւորուել, նաեւ չեմ կարող իբրեւ առաքեալ հրամայել ձեզ, որովհետեւ մի դատապարտեալ այր եմ:

[Դ] Աստուածայինի շուրջ շատ բաներ եմ խորհում, սակայն սահմանների մէջ եմ ինձ պահում, որպէսզի պարծենալով չկորչեմ: Այժմ պէտք է առաւել երկիւղեմ եւ չնայեմ նրանց, ովքեր, ինչպէս կարծում է, ցաւերս են փարատում:

ԳԼՈՒԽ Բ

Արդ, սիրում եմ չարչարուել, բայց չգիտեմ՝ արդեօք արժանի՞ եմ: [Այս] բուռն փափագը չի երեւում շատերին, բայց մարտնչում է ինձ հետ: Լա՛ւ է խոնարհութիւնը, որովհետեւ այս աշխարհի իշխանը նրանով է խափանւում:

[Ե] Կարող եմ ձեզ գրել բարձրագոյն ու երկնային բաների մասին, բայց երկնչում եմ՝ չլինի թէ ձեզ վնաս հասցնեմ: Ինքս գիտեմ, բայց զգուշանում եմ [ձեզ յայտնել] ո՛չ այն պատճառով, որ շղթայակապ եմ: Կարող եմ իմանալ երկնային բաներ, հրեշտակների բնակութեան վայրեր, իշխանութիւնների ու պետութիւնների, երեւացող ու աներեւոյթ բաների մասին եւ այդ պատճառով դարձայ աշակերտ, սակայն յոյժ հեռու եմ Աստծուն նման լինելուց:

[Զ] Խնդրում եմ ձեզ, եղբայրնե՛ր, ոչ ես, այլ մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի սէրը, միայն քրիստոնէութեան թոշակից կերակրուենք եւ հեռո՛ւ մնանք օտար արդիւնքներից, որոնք հերետիկոսներինն են: Նրանք իրենց անձերը Յիսուս Քրիստոսի հետ են խառնում, որպէսզի պարզամիտներին վստահութիւն ներշնչեն, այնպէս, ինչպէս որ թոյնը մեղրի հետ են խառնում, որպէսզի ովքեր չեն կռահում, [մեղրի] ցանկութեան պատճառով մահ ընդունեն:

[Է] Ուրեմն զգո՛յշ եղէք այդպիսիներից: Իսկ սա կը լինի այնժամ, երբ չհպարտանաք եւ չհեռանաք Յիսուս Քրիստոսից, Նրա առաքեալներից եւ ձեր եպիսկոպոսից: Որովհետեւ ով խորանի ներսում է, մաքուր է մտքով, իսկ ով որեւէ բան գործում է առանց եպիսկոպոսի եւ քահանաների, անսուրբ է սրտով:

[Ը] Ո՛չ թէ գիտեմ, թէ այսպիսի բան կայ ձեր մէջ, այլ կանխաւ զգուշացնում եմ ձեզ, քանզի իմ սիրելիներն էք, եւ տեսնում եմ սատանայի մեքենայութիւնները:

ԳԼՈՒԽ Գ

Ուրեմն՝ ձեռք բերէք խոնարհութիւն ու հեզութիւն եւ ձեր հոգուն հանգիստ պարգեւէք հաւատով, յոյսով եւ Քրիստոսի Արեան խնջոյքով: Թող ձեզանից ոչ ոք եղբօր դէմ խէթ չունենայ, որպէսզի հեթանոսներին որեւէ առիթ չտաք. գուցէ հեշտութեամբ գլորուողների եւ անմիտների պատճառով Աստծոյ շատ ժողովուրդ անարգուի:

[Թ] Իբրեւ հա՛մր եղէք այն ամէնի հանդէպ, որ մէկը խօսում է Յիսուս Քրիստոսից դուրս, Ով եղաւ Դաւթի ցեղից եւ Կոյս Մարիամից, ճշմարտապէս կերաւ ու խմեց եւ Պոնտացի Պիղատոսի օրօք ստուգապէս չարչարուեց, ի տես երկնաւորների, երկրաւորների եւ երկրի ներքոյ գտնուողների՝ խաչուեց ու մեռաւ եւ մեռելների միջից ճշմարտապէս յարութիւն առաւ: Նրան յարութիւն տուած Հայրը նոյն օրինակով յարութիւն կը տայ նաեւ մեզ՝ Նրան հաւատացողներին, [Նրա՛ն], առանց Որի ոչ ոք չի կարող ճշմարիտ կեանքով ապրել:

[Ժ] Ուրեմն ինչպէ՞ս են անհաւատներն ասում, թէ Քրիստոսը թուացեալ կերպով չարչարուեց, երբ իրենք են թուացեալ: Այլեւ արդեօք ինչո՞ւ եմ ես շղթաների մէջ եւ ինչո՞ւ եմ աղօթում, որ գազանակուր լինեմ. ուրեմն անտեղի՞ եմ մեռնում եւ Տիրոջ մասին ստո՞ւմ եմ. քա՛ւ լիցի:

[ԺԱ] Փախէք, եղբայրնե՛ր, այդպիսի չար բոյսերից, որոնցից մահուան պտուղներ են ծնւում, եւ ովքեր ճաշակում են դրանք, իսկոյն մեռնում են: Դրանք Հօր ծառից չեն, քանզի եթէ լինէին, թերեւս խաչի ոստեր լինէին ու երեւային, եւ նրանց պտուղը մնացական լինէր:

ԳԼՈՒԽ Դ

Արդ, մեր Տիրոջ խաչի նշանով դուք Նրա անդամներն էք, իսկ գլուխը չի կարող անդամներից բաժանի լինել: Որովհետեւ Աստուած խոստացաւ մեզ Իր հետ միաւորել իբրեւ մէկ մարմին:

[ԺԲ] Ողջունում եմ ձեզ Զմիւռնիայից՝ Աստծոյ՝ ինձ մօտ գտնուող եկեղեցու հետ միասին: Նրանք ամէն ինչում հոգեպէս ու մարմնապէս հոգ տարան իմ մասին: Աստծուն արժանանալու նպատակով Յիսուս Քրիստոսի համար եղած շղթաներս էլ են խնդրում ձեզ, միմեանց հետ միաբանութեամբ եւ աղօթքներով մնացէք: Պատշաճ է, որ ամէնքդ, մանաւանդ քահանաներդ, հոգ տանէք ձեր եպիսկոպոսի մասին՝ ի պատիւ Հօր, Նրա Միածնի եւ մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի եւ սուրբ առաքեալների: Սիրով աղօթում եմ ձեզ համար, լսէ՛ք ինձ, որպէսզի ինչ որ գրեցի ձեզ, ձեր դէմ վկայութիւն չլինի: Այլեւ դուք նոյնպէս աղօթէք ինձ համար, քանզի կարօտ եմ ձեր սիրուն, որպէսզի Աստծոյ ողորմութեամբ արժանանամ ընդունելու այն վիճակը, որին կոչուեցի, եւ խոտան չգտնուեմ:

[ԺԳ] Զմիւռնացիների եւ եփեսացիների սէրը ողջոյն է յղում ձեզ: Աղօթքներում յիշէ՛ք Ասորիքի եկեղեցին, որի առաքեալը կոչուելուն արժանի չեմ: Ո՛ղջ եղէք Տէր Յիսուս Քրիստոսով, հնազանդուէ՛ք եպիսկոպոսին, ինչպէս Աստծոյ հրամանին, նաեւ քահանաներին, եւ սիրէ՛ք միմեանց ամբողջական սիրով: Հոգիս ձեր փափագն ունի, եղբայրնե՛ր, ո՛չ միայն այժմ, այլեւ երբ Աստծուն արժանի դառնամ: Այժմ տակաւին տագնապի մէջ եմ, բայց հաւատացել եմ մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի Հօրը, թէ կը կատարի իմ, ինչպէս նաեւ ձեր, խնդրանքները, եւ Նրանով անբիծ կը գտնուենք: Շնորհ ձեզ ամէնքիդ: Ամէն:

Թարգմանությունը՝ Ս.Ս.-ի

ԹԱԴԵՈՍ ԵՎ ԲԱՐԹՈՂԻՄԵՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼՆԵՐԻ...

Սկիզբը էջ 5

Թվում է, թե Սեբեոսի կողմից Մծուռն քաղաքի հիշատակությունը, որը հրատարակիչ Ս. Մալխասյանցը փորձել է Խորենացու երկի համաձայն ուղղել Մծբին, ավելի է կասկածելի դարձնում պատմահոր տեղեկությունը, որի մասին խոսելիս Հ. Մանանդյանն այն համարել է շփոթ եւ բացատրել այն իրողությամբ, որ հեղինակը, իր օգտագործած սկզբնաղբյուրում հանդիպելով Մծուրք կամ Մծուռն անվանը, շփոթել է Հյուսիսային Միջագետքի Մծուին կամ Մծբին քաղաքի հետ, ուստի եւ Սանատրուկին համարել է ոչ թե Մծուռնի (բնագրում՝ Մծուրն), այլ Մծբինի շինող: Իրականում պատմահոր երկը Սանատրուկին համարում է երկրաշարժից վնասված Մծբինի վերաշինող եւ ոչ թե հիմնադիր, այն դեպքում, երբ Փավստոսը Սանատրուկին ճանաչում է որպես Մծուրք անունը կրող վայրում կառուցված քաղաքի հիմնադիր: Այլ խոսքով՝ երկու հեղինակների հիշատակած քաղաքները սկզբունքորեն ոչ մի կերպ նույնանալ չեն կարող: Արդեն ասել ենք, որ պատմահայրը Մծուրքի մասին տեղեկություն չի պահպանել՝ հավանաբար առանձին նշանակություն չտալով նրան, որը նրա օրերում արդեն ավերակ էր: Համենայն դեպս՝ սկզբնաղբյուրներն անհրաժեշտ նյութեր չեն պահպանել այդ հարցին ճշգրիտ եւ հստակ պատասխան տալու համար: Սակայն միաժամանակ պետք է ընդգծել, որ Փավստոսը նույնպես այդ փաստին առանձին կարեւորություն չի տվել, որովհետեւ քաղաքը հիշում է մի դեպքի առնչությամբ: Թվում է, թե Սեբեոսի կողմից Մծուռն քաղաքի հիշատակությունը, որը հրատարակիչ Ս. Մալխասյանցը փորձել է Խորենացու երկի համաձայն ուղղել Մծբին, ավելի է կասկածելի դարձնում պատմահոր տեղեկությունը, որի մասին խոսելիս Հ. Մանանդյանն այն համարել է շփոթ եւ բացատրել այն իրողությամբ, որ հեղինակը, իր օգտագործած սկզբնաղբյուրում հանդիպելով Մծուրք կամ Մծուռն անվանը, շփոթել է Հյուսիսային Միջագետքի Մծուին կամ Մծբին քաղաքի հետ, ուստի եւ Սանատրուկին համարել է ոչ թե Մծուռնի (բնագրում՝ Մծուրն), այլ Մծբինի շինող: Իրականում պատմահոր երկը Սանատրուկին համարում է երկրաշարժից վնասված Մծբինի վերաշինող եւ ոչ թե հիմնադիր, այն դեպքում, երբ Փավստոսը Սանատրուկին ճանաչում է որպես Մծուրք անունը կրող վայրում կառուցված քաղաքի հիմնադիր: Այլ խոսքով՝ երկու հեղինակների հիշատակած քաղաքները սկզբունքորեն ոչ մի կերպ նույնանալ չեն կարող: Արդեն ասել ենք, որ պատմահայրը Մծուրքի մասին տեղեկություն չի պահպանել՝ հավանաբար առանձին նշանակություն չտալով նրան, որը նրա օրերում արդեն ավերակ էր: Համենայն դեպս՝ սկզբնաղբյուրներն անհրաժեշտ նյութեր չեն պահպանել այդ հարցին ճշգրիտ եւ հստակ պատասխան տալու համար: Սակայն միաժամանակ պետք է ընդգծել, որ Փավստոսը նույնպես այդ փաստին առանձին կարեւորություն չի տվել, որովհետեւ քաղաքը հիշում է մի դեպքի առնչությամբ:

Ինչ վերաբերում է Սեբեոսին, որի երկը հիշում է քաղաքը՝ որպես Մարաբայի ծննդավայր կամ գործունեության բնակավայր, ապա լուրջ կասկածներ կան, որ խոսքը վերաբերում է, իրոք, Մծուրքին: Խնդիրն այն է, որ Մծբին քաղաքանվան մյուս՝ Մծուին արտասանությունը հեշտությամբ գրչագրերում կարող էր վերածվել Մծուռնի: Բավական է, որ Մծուինի «ի»-ն ձեռագրում ինչ-ինչ պատճառներով վերածվեր «ր»-ի, մի բան, որ սովորական է հայ գրչության համար, եւ Մծուրն կամ Մծուռն անվանումը պատրաստ էր: Այս հանգամանքը ստիպում է մտածել, որ Սեբեոսի մոտ սկզբնապես ոչ թե Մարաբա Մծուռնացի է եղել, այլ Մարաբա Մծուինացի: Կարծում ենք, որ անվերապահորեն դրա օգտին են վկայում Խորենացու տեղեկությունները այն մասին, որ Արշակ Մեծը Վաղարշակին է տալիս Հայոց թագավորությունը՝ թագավորական քաղաք հռչակելով Մծբինը, իսկ Վաղարշակը գտնում է մի ոմն ասորու՝ Մար Աբաս Կատինա անունով, որը վարժ էր քաղդեարեն եւ հույն լեզուների մեջ ու թագավորի պատվերով, Ալեքսանդր Մակեդոնացու հրամանով, քաղդեարենից հունարեն թարգմանված ձեռագիր մատյանից դուրս է գրում միայն հայերին վերաբերող տվյալները եւ Մծբին քաղաքում մատուցում Վաղարշակ թագավորին՝ ասորերեն եւ հունարեն լեզուներով: Այս ամբողջ պատմությունը կապվում է Մծբինի հետ, ուստի որեւէ ձեւով Մարաբային կամ Մար Աբաս Կատինային մծուռնացի կամ մծուրնացի համարելը պետք է պարզապես անհեթեթություն դիտել: Ավելին. Խորենացու տեղեկությունը՝ Սանատրուկի կողմից Մծբինի վերաշինության մասին, միանգամայն նոր հնչեղություն է ստանում ասվածի լույսով եւ գալիս է մեկ անգամ եւս ապացուցելու, որ 91-109 թվականների միջոցին Սանատրուկն իրոք կարող էր թագավորել Օսրոյենե-Եդեսիայի թագավորությունում, որի մաս էր կազմում Մծբին քաղաքը: Ավելին. Մծբինը չէր կարող Սանատրուկի հետ առնչվել մեկ այլ ժամանակաշրջանում, քանի որ, դատելով սկզբնաղբյուրներից, Մեծ Հայքի թագավորությունը կորցրել էր այն 37 թվականին՝ հօգուտ Պարթեւական թագավորության:

Հետադարձ հայացք նետելով վերը կատարված քննությանը՝ կամա թե ակամա գալիս ենք այն եզրակացությանը, որ ասորի խմբագիրները որոշ վերափոխության են ենթարկել Լաբուբնայի գրվածքը, ուստի եւ պիտի համաձայնել Մ. Օրմանյանի հետ: Իրոք որ չի կարելի նվերներ ուղարկել դեռեւս կենդանի առաքյալին՝ դրանք իր հետ թաղելու համար: Խոսքը, անկասկած, կարող է վերաբերել ուղեւորության պատրաստվող Թադեոս առաքյալին: Սակայն դրանից բնավ չի բխում, թե յոթանասուն կամ յոթանասուներկու առաքյալների թվին պատկանող Թադեոսը եկել է Մեծ Հայք: Լաբուբնայի՝ մեզ հասած հայերեն թարգմանությունը, մեր կարծիքով, արտացոլել է իրերի սկզբնական դրությունը, որի համաձայն՝ Թադեոսը ուղեւորվել է Ասորեստան եւ Արեւելից կողմեր՝ նոր վարդապետությունը ժողովրդին հասցնելու համար: Սակայն դա հազիվ թե բխում էր Եդեսիայի աթոռի շահերից, ուստի եւ ավելի ուշ Լաբուբնայի գրվածքի վերջնամասը ենթարկվել է նմանատիպ փոփոխության: Թադեոսը պետք է Ասորական եկեղեցու իրական առաքելությանն ապացուցեր՝ իր մահկանացուն Եդեսիայում կնքելով, ուստի եւ չնայած Լաբուբնայի գործի հայերեն թարգմանությանը, որի բովանդակությունը կասկածի տակ դնելը ոչ մի իրական հիմք չունի, Ասորի եկեղեցին հայտարարում է, թե Թադեոսն իր երկրային կյանքն ավարտեց Եդեսիայում, որտեղ էլ ցույց են տալիս նրա գերեզմանը:

Ավարտելով մեր այս փոքրիկ քննությունը՝ մենք հանգում ենք ներքոհիշյալ հիմնական եզրակացություններին: Պետք է պատմական հավաստի փաստ համարել տասներկու առաքյալներից Թադեոս-Հուդայի կամ Ղեբեոսի քարոզչությունը Մեծ Հայքում Սանատրուկ թագավորի իշխանության օրոք՝ 76 թվականից անմիջապես կամ մի փոքր հետո:

Հավաստիությունից զուրկ է պատմահոր այն եզրակացությունը, թե իբր Լաբուբնայի հիշատակած Աբգարը Հայոց թագավոր է եղել, իսկ Թադեոս առաքյալը՝ յոթանասունի խմբից, քարոզել եւ նահատակվել է Հայաստանում: Ամենայն հավանականությամբ՝ Թադեոս-Հուդան նահատակվել է Արտազում, որտեղ էլ գտնվում է նրա գերեզմանը՝ Սբ. Թադեի

անունը կրող վանքում:

Թադեոս առաքյալի՝ Մեծ Հայքում քարոզչության ժամանակային առաջնության պատճառով էլ Հայոց եկեղեցին համարվել է Սբ. Թադեոսի առաքելական աթոռ: Մեծ Հայքում գործել է նաեւ Բարթողիմեոս առաքյալը, սակայն նրա քարոզչությունը կատարվել է ավելի ուշ, բայց եւ այնպես՝ Թադեոսի կենդանության օրոք: Ըստ որում՝ սկզբնապես նրա անունը որեւէ ձեւով չի կապվել Հայոց եկեղեցու հիմնադրման հետ:

Բարթողիմեոսը, սակայն, ամենավաղ ժամանակներից սկսած, համարվել է հայոց լուսավորիչներից մեկը:

Հավաստի պետք է համարել նրա նահատակությունը Հայաստանում, որի վկայությունն է նրա դամբարանը Աղբակ գավառում՝ սբ. Բարթողիմեոսի անունը կրող վանքում:

Բաբկեն ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Պատմ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Ս. ՆԵՐՍԵՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻ «ՀԱՎԱՏԱՄՔԻ» ՄԵԿՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Սկիզբը թիվ 2

Որով ամեն ինչ ստեղծվեց.
(Որով ամենայն ինչ եղեւ).

Այն ամենը, ինչ ստեղծված է համարվում եւ կա, ինչպես Հոր կողմից է արարված, նմանապես եւ Որդու եւ Սուրբ Հոգու, սակայն ըստ բնության եւ արարչության Որդու եւ Հոր գործերը տարբեր չեն, իբրեւ թե այսինչ բանը Հայրն արեց, իսկ այնինչը՝ Որդին: Քանզի «ամեն ինչ» ասելուց հետո ավելացվում է.

Երկնքում եւ երկրում, տեսանելի եւ անտեսանելի.
(Որ ինչ յերկինս եւ յերկրի, երեւելիք եւ աներեւոյթք).

Տեսանելի են տարրերն ու սրանց մասերը, իսկ անտեսանելի են երկինքը եւ սրանում գտնվող իմանալի էությունները (այսինքն՝ հրեշտակները), ինչպես ասում է առաքյալը. «Թե աթոռները, թե տերությունները» եւ տրված մնացած անունները (տես Կողոս Ա 16)՝ ըստ այսմ. «Նրա ձեռքերը ստեղծեցին երկնքի զորքերը» (Ովսե ԺԳ 4):

Այնուհետեւ հավաստի այս հանգանակի խոսքերի կարգը հասնում է Հոր Միածին Խոսքի՝ մարդու հստակ տնօրինությունների խորհրդին՝ ըստ Ավետարանի հավաստման. «Խոսքը մարմին եղավ եւ բնակվեց մեր մեջ» (Հովհ. Ա 14): Իսկ այստեղ [ասվում է].

Որ մեզ՝ մարդկանցս, եւ մեր փրկության համար [երկնքից] իջնելով՝ մարմնացավ, մարդացավ.
([Որ] յաղագս մեր՝ մարդկան, եւ վասն մերոյ փրկութեան իջեալ [յերկնից]՝ մարմնացաւ, մարդացաւ).

Նախ ցույց է տալիս կատարվածի հարկավորությունը: Քանզի իբրեւ մարդ՝ մեր ստեղծման սկզբում գեղազարդված էինք Նախաստեղծի կերպարանքով, սակայն հետո չարասեր հակառակամարտի խաբեությամբ այդ կերպարանքը կորցնելով, դեպի ապականագործ մեղքերի եւ մահվան եղծումը վտարվելով՝ ծառայում էինք անմիտ եւ վնասող բազմաթիվ ախտերի, որոնցից ազատվել չէինք կարողանում: Իսկ մեր բնության Արարիչը, Իր հայրական բարի եւ բարերար կամքով, մեզ՝ մարդկանցս համար, որ ընկանք, հայրենական երկրից տարագրվեցինք եւ մեզ վնասող ախտերին դժնյա ծառայություն մատուցելով՝ կապանքների մեջ առնվեցինք, այդ անբնական ծառայեցնողներից մեզ փրկելու համար, իջավ բարձունքներից՝ ըստ այս խոսքի. «Ելա Հորից եւ եկա աշխարհ» (Հովհ. ԺԶ 28), կամ՝ «Ես Հորից ելա եւ եկա» (Հովհ. Ը 42): Այսինքն՝ անմարմին եւ ճշմարիտ Հոր Միածին Խոսքը հարկադրված է լինում այսքան խոնարհվել, որովհետեւ նաեւ մեզ նման մարմին է առնում, Նա, Ով երկնքից ու երկնային իմանալի էություններից էլ բարձր է: Մարմնանում է ոչ այլափոխությամբ, ինչպես չարափառներին է թվում, այլ մարդկային մարմնի մեջ է բովանդակվում՝ ըստ առաքյալի, որ ասում է, թե Նրա մեջ մարմնով բնակվեց Աստվածության ամբողջությունը (տես Կողոս. Ա 19): Քանզի մնալով ինչ որ կար՝ Բանը բնությամբ միացավ մարմնին եւ մեզ նման դառնալով հանդերձ՝ նույնությամբ պահեց Իր [աստվածային] ճշմարիտ էությունը, ուստի «հափշտակություն չհամարեց Աստծուն Իր հավասար լինելը» (Փիլիպ. Բ 6): Քանզի այս վիճակում էլ ունի [Հայր Աստծո հետ] հավասարության պատիվը, այսպիսի իջման ու խոնարհման մեջ, երբ Խոսքն Աստ-

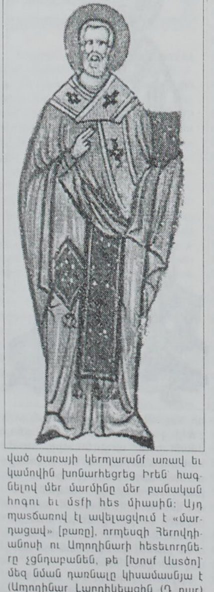

ված ծառայի կերպարանք առավ եւ կամովին խոնարհեցրեց Իրեն՝ հագնելով մեր մարմինը մեր բանական հոգու եւ մտքի հետ միասին: Այդ պատճառով էլ ավելացվում է «մարդացավ» [բառը], որպեսզի Հերովդիանոսի ու Ապողինարի հետեւորդները չցնդաբանեն, թե [Խոսք Աստծո]՝ մեզ նման դառնալը կիսամասնյա է (Ապողինար Լաոդիկեցին (Դ դար) սովորեցնում էր, թե Տեր Հիսուսի մեջ բացակայում է մարդկային բանական հոգին, եւ Խոսքն Աստված միացել է մարդկային մարմնին միայն), եւ հիմարների ականջն ու միտքը չպղտորեն: Քանզի Նա, Ով Աստված է Աստծուց, Լույս՝ Լույսից, այդպես նաեւ ամեն ինչով, բացի մեղքից, ամբողջական ու կատարյալ մարդ է՝ սուրբ Կույսից: Սուրբ հայրերը Նրա՝ մասին ասացին, թե պիտի իջնի [երկնքից], մարմնանա, մարդանա եւ մեզ նման՝ մարդու տեսքով ծնվի: Ուրեմն Հոր Միածինը՝ Հիսուս Քրիստոսը, մեկ Տեր է՝ մեզ համար մարդացած եւ Իր նախկին էությունից չբաժանված. մարդանալիս՝ Աստված, եւ ծառայի կերպարանքում՝ Տեր աստվածապես, մարմնի տկարության մեջ՝ զորությունների Տեր, մարդկանց չափի մեջ Իր էությունն ամբողջական պահած՝ իբրեւ Աստված եւ ճշմարիտ Միածին, նաեւ կյանք, զորություն եւ իմաստություն: Իսկ ինչ չուներ, վերցրեց եւ միացրեց ունեցածին՝ տնօրինության [իրականացման] համար, եւ մարմնին հստակ բաներն Իրենը դարձրեց, ինչից հետո, անճառելի միության օրենքով, Աստծո մարդը Նրանն է եւ ո՛չ թե մի ուրիշինը: Իսկ ովքեր հանդգնում են [Տեր Հիսուսին] երկու որդու բաժանել՝ ասելով, թե Դավթի զավակից եղած մարդուն կենդանի կերպով միացրել է Իրեն եւ նրան տվել [Իր աստվածային] պատվից, փառքից եւ որդիությունից եւ [այսպիսով] իբրեւ արժանավոր մեկի՝ նրան Իրեն պատվաստել, եւ նա է, ասում են, համբերել խաչի [չարչարանքներին], մեռել, վերակենդանացել, բարձրացել երկինք եւ Հոր աջ կողմում նստել, որպեսզի Աստծո նման երկրպագվի բոլոր արարածներից,- ովքեր ցնդաբանելով այսպես են ասում, նախ երկու որդու են պատվում, ապա նաեւ [տնօրինության] խորհրդի նշանակությունը խեղում: Քանզի Քրիստոսը ոչ թե մարդուց վերածվեց Աստծո, ինչպես ասում են, այլ Խոսքն Աստված եղավ մարմին, այսինքն՝ մարդ: Նաեւ ասում են, թե դատարկվել է, այսինքն նախ, Աստված լինելով, [աստվածային] ամբողջական բնությունն ուներ, սակայն հետո՝ [մարդուն Իրեն պատվաստելիս], դատարկվեց այդ ամբողջությունից: Սակայն ոչ թե դատարկությունից ամբողջության եկավ, այլ

Կատարելապե՛ս ծնվեց սուրբ Կույս Մարիամից.
(Ծնաւ կատարելապէս ի Մարիամայ սրբոյ Կուսէն) (ժամագրքում տեղ գտած եւ այսօր գործածվող հանգանակում «Ծնաւ կատարելապէս ի Մարիամայ սրբոյ կուսէն Հոգւովն Սրբով»).

Ամբողջական կերպով վերեւից իջնելով՝ ամբողջական կերպով էլ խոնարհաբար մարդացավ անճառ միավորությամբ:

Իբրեւ հոգի, մարմին ու միտք եւ այն ամենը, ինչ կա մարդու մեջ ըստ բնության, բացի մեղքից, ճշմարտապես եւ առանց որեւէ կասկածի.
(Որ եւ հոգի, մարմին եւ միտս եւ ամենայն, որ ինչ է ի մարդ ըստ բնութեան բաց ի մեղաց, ճշմարտութեամբ եւ առանց կարծեաց իրիք) (ժամագրքում տեղ գտած եւ այսօր գործածվող հանգանակում «Որով էառ զմարմին, զհոգի եւ զմիտս եւ զամենայն որ ինչ է ի մարդ ճշմարտապէս եւ ոչ կարծեօք»).

Շարունակությունը՝ էջ 8

Ս. ՆԵՐՍԵՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻ

«ՀԱՎԱՏԱՄՔԻ» ՄԵԿՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Սկիզբը՝ էջ 6

Ուրեմն այլեւ ինչո՞ւ, այսքան ճշգրիտ հավատաբանությունից հետո, հեղաշրջում ու փոփոխում են ճշմարտությունը՝ ընդդիմանալով հոգեկիր (Սուրբ Հոգին կրող) անձանց եւ Աստծուց ավանդված Ավետարանին, որոնք մարմնացյալ Խոսքին ճանաչում են իբրեւ ճշմարիտ Աստված։ Եվ ամեն տեղ խոսվում է Մե՛կ Որդու մասին՝ աստվածությամբ ու մարդկությամբ, որ երբ Աստծո Խոսքը մարդ դարձավ, մնաց նույն Աստվածը՝ Հոր կերպարանքով։ Հետեւաբար անխոտոր հետեւենք սուրբ հայրերի շավիղներին՝ դավանելով Հայր Աստծուց Ծնված Միածնին կուսական ծննդյամբ մեզ պես մարդ դարձած եւ մարմնի մեջ բոլոր [մարդկային կրքերը] կրած, մեղքից բացի, ինչպես ցույց է տալիս այս դավանության հաջորդ խոսքը։

Չարչարվեց, խաչվեց, թաղվեց, մեռելների հետ եղավ, գերեզման դրվեց եւ երրորդ օրը հարություն առավ.
(Չարչարեալ, խաչեալ, թաղեալ եւ ընդ մեռեալս լեալ, ի գերեզմանի եդեալ եւ յերիր աւուր յարուցեալ) (ժամագրքում տեղ գտած եւ այսօր գործածվող հանգանակում՝ «Չարչարեալ, խաչեալ, թաղեալ, յերրորդ աւուր յարուցեալ»)

Որ ըստ աստվածային բնության անչարչարելի է Խոսքը, թող ոչ ոք սրանում չտարակուսի կամ չկարծի, թե գերագույն Էությունը կարող է մահվան չարչարանքների տակ ընկնել. սակայն մարդանալիս վերցնելով՝ Կույսի արյունից ու շնչից՝ դրանով նաեւ չարչարվելն է սեփականացրել։ Աստվածաշունչը խոսում է Աստծո Խոսքի եւ չարչարանքի մեջ անչարչար Մնացողի՝ իբրեւ մարդ չարչարվելու մասին,

որպեսզի խոստովանվի, որ մեր փրկությունն Աստծով է [իրականացել]։ Որովհետեւ եթե Աստված էր եւ մարդ դարձավ՝ չդադարելով Աստված լինելուց, բնությամբ Արարիչը դարձավ արարածներից մեկը, Օրենսդիրը մտավ Օրենքի տակ, Աստված առավ ծառայի կերպարանք, եւ Տեր լինելուց չհրաժարվելով՝ Միածինը «բազում եղբայրների մեջ անդրանիկ եղավ» (հմմտ. Հռոմ. Ը 29), նմանապես էլ իբրեւ մարդ չարչարվեց մարմնով, սակայն իբրեւ Աստված անչարչարելի է դավանվում։ Եվ միշտ կենդանի Հոր Ծնունդը, որ կյանք եւ կենարար է, ինչպես նաեւ «ննջեցյալների առաջին պտուղը» (Ա Կոր. ԺԵ 20), քանի որ Իր մարմինը մահն ընդունող դարձրեց Աստծո շնորհով, ապա, ինչպես ասում է Պողոս [առաքյալը], ամենքի համար մահ ճաշակեց մարմնով (տես Եբր. Բ 9), որով էր հնարավոր չարչարվել, առանց սակայն Կյանք լինելուց հրաժարվելու։ Ուստի Իր մարմնո՛վ եւ ոչ թե Աստվածության բնությամբ ընդունեց չարչարանքները, եւ Նա, Ով չարչարանքի մեջ անչարչարելի է, Նույնը նաեւ մահվան մեջ էր կենդանի եւ մահվանից ազատ, իսկ հարություն առնելով՝ մահվանն ու ապականությանը հաղթեց ու խափանեց, ինչպես ասում է մարգարեն եւ բացատրում առաքյալը. մահը խափանվեց՝ կյանքից պարտվելով, ինչի մասին հեգնաբար ասվում է. «Ո՞ւր է, մա՛հ, քո հաղթությունը, որով զորանում էիր, եւ ո՞ւր է, դժո՛խք, քո խայթոցը, որով սպանում էիր» (հմմտ. Ովսե ԺԳ 14, Ա Կոր. ԺԵ 55)։ Քանզի Կենարարի ձեռքով մեռար, Անարատի՝ խաչի վրա բարձրանալով խայտառակվեցիր եւ այժմ մեռած, անզոր ու անկենդան ես։ Ըստ ձեւի՝ սա հիշեցնում է Մովսեսի ողջախոհ օձը, որն օրինակն էր եւ ցույց տվողը տերունական անմեղ մարմնի։ Սա՛ է Տիրոջ հարության գործը, ինչից հետո նաեւ Նրա համբարձման դավանումն է ներկայացվում։

Շարունակելի

Թարգմանությունը գրաբարից՝ Ս.Ս.-ի

ԵՐԱՆԵԼԻ ԻՈՀԱՆ ԱՐՔ. ՍԱՆ-ՖՐԱՆՑԻՍԿԻ (ՇԱՆՀԱՅՍԿԻ)

ՄԱՆՐ ՄԵՂՔԻ ՀԱՅՏՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԱՎԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ՈՉ ԱՎԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԵՂԱՎՈՐՆԵՐ

Երբ նայում ես ավետարանական մեղավորներին, լսում նրանց խոսքերը, տեսնում նրանց արարքները, ակամա մտածում ես՝ սրանք ի՞նչ մեղավորներ. ըստ էության, մեր համեմատությամբ, սրանք լավ մարդիկ են։

Ահա տեսե՛ք, Աստծո պատվիրանների խախտումի պատճառով գազազած ամբոխը մոտենում է Փրկչին։ Նա իր հետ քարշ է տալիս անհավատարմության մեջ բռնված մի կնոջ եւ պատրաստ է դրա համար նրան քարերով սպանել... Սակայն ի՞նչ ակնածանքով է այդ ամբոխը լսում Փրկչի իմաստուն ու մեղմաբարո խոսքերն իր հասցեին, եւ ինչ ուժեղ, կենդանի է խոսում այդ պահին ամբոխից յուրաքանչյուրի մարդկային խղճի ձայնը։ Մի՞թե նման բան հնարավոր է այժմ։ Լռելյայն, իրենց խղճի ներքին դատով մերկացված, այդ մեղավորները գնում են... Արդյոք կարո՞ղ է նման բան լինել մեր օրերում։ Դժվար է պատկերացնել, որ մեր ժամանակների մարդիկ ի զորու լինեն այդչափ անկեղծորեն ու այդչափ կրոնասիրությամբ զայրանալ շնության առիթով. այդ մեղքն այսօր գովաբանվում, պարուրվում է գրականության, թատրոնի, կինոնկարների շքեղ ժապավենների բոլոր տեսակներով։ Բազում ընդօրինակությունների մի բնագավառ է այն՝ իր յուրօրինակ սնափառությամբ ու հերոսականությամբ։ Մի՞թե մեղքի նկատմամբ այժմ հնարավոր է կրոնական նման դրսեւորում ունենալ, ինչպիսին ուներ երուսաղեմյան հրեական ու հեթանոսական այդ ամբոխը։ Դժվար է պատկերացնել, որ մեզանում սոցիալական ինչ-որ խմբավորում ներկայացնող մարդիկ կարող են նման կրքոտ նախանձախնդրություն ունենալ Աստծո օրենքի կատարման հանդեպ եւ նման սքանչելի խոնարհությամբ ամաչել՝ իրենց էությունը բացահայտող հոգեւոր Ուսուցչի հեզաբարո ու մեղմաշունչ խոսքերից։ Նայեցեք, թե ինչպես բոլորը, մեկը մյուսի ետեւից, սկսեցին հեռանալ։ Հասարակական շատ քիչ մեղադրողներ կարող են այսօր իրենց մերձավորների հանդեպ դրսեւորել նման բարոյական նրբազգացություն։

Ապա ավետարանական մեղավոր անառակ որդին... Ինչպես է նա ազդում մեր գիտակցության վրա՝ իր նուրբ ու անկեղծ ապաշխարությամբ։ Զարմանալի մի հոգի՝ զգացմունքների ու ապրումների խոնարհությամբ. «Հա՛յր, մեղանչեցի երկնքի դեմ ու քո առաջ եւ այլեւս արժանի չեմ քո որդին կոչվելու, ինձ վերցրո՛ւ իբրեւ քո աշխատողներից մեկը» (Ղուկ. ԺԵ 18-19)։

Մեր դեմ կանգնած են ահա եւ ավետարանական մեծ մեղավորները՝ Սուրբ Հոգուն ստողներ Անանիան եւ Սափիրան, որոնք իրենց մեղքի, այն է՝ Աստծուն՝ կամովին նվիրաբերած սեփական ագարակի գումարից գողանալու պատճառով հանկարծակի մահանում են։ Մեր օրերի հոգեւոր երեսպաշտության համեմատությամբ նրանք նույնիսկ նորածիններ են թվում։ Որքան քրիստոնյաներ ու հովիվներ մեր օրերում խոստանում են Աստծուն տալ իրենց ողջ կյանքը, սակայն տալիս են լոկ չնչին մասնիկը՝ մնացյալը թաքցնելով իրենց եսասիրական նպատակների համար։

Իսկ ապա Հիսուս Քրիստոսի ժամանակների մաքսավորները, հարկահավաքները... Առաջին դարի այդ չինովնիկները, որոնցից այնպես զարշում էր պաղեստինյան ժողովուրդը, արդյո՞ք երեխաներ չեն մերօրյա բոլոր երկրների ու բոլոր ժողովուրդների շատ չինովնիկների համեմատությամբ։ Նույնիսկ դասական, մարդկության կողմից մշտապես հիշատակվող ավազակ Բարաբբայի (որն անկասկած, ճանապարհին ինչ-որ մեկին սպանել էր) հանցագործությունը դժվար է բնութագրել՝ մեր օրերի «հանուն պետության շահերի» կատարվող այն միլիոնավոր անմեղ մարդկանց, նրանց կանանց ու երեխաների պարբերաբար, մտածված ու դաժան սպանությունների ֆոնի վրա։

Նայեցեք Զակքեոս մաքսապետին. տեսեք, թե ինչպիսի եռանդով էր նա վազում դեպի ծառը, որպեսզի բարձրանա նրա վրա եւ տեսնի Փրկչին։ Ինչպե՜ս էր նա ուզում տեսնել Փրկչին, ինչպես էր ուրախանում՝ Փրկչին տեսնելու մտքից...

Ավետարանները մեզ սովորեցնում են ոչ միայն իրենց արդարներով. նրանք մեզ ապաշխարության, մեզ դեպի Աստված են տանում նաեւ իրենց մեղավորների կերպարներով, նրանց մարդկայնությամբ, նրանց՝ բարու հանդեպ ունեցած նրբազգացությամբ։

Ահա եւ նրանք, որոնք բերում եւ կոտրում են թանկարժեք մյուռոնով լեցուն ալաբաստրի անոթը, որպեսզի օծեն Հիսուսի մարմինը, նրանք, որ իրենց ուրացումի պատճառով դառնորեն լաց են լինում, եւ նրանք, որ երկնային տեսիլքից ապշահար կանգ են առնում ճանապարհին, ինչպես Սավուղը... Նրանք բոլորն էլ փոխում են իրենց կյանքը եւ կամ՝ սեփական խաչի վրա իրենք իրենց մեղադրելով՝ աղերսում են Տիրոջը, որ «հիշի իրենց»։

Ապա դառնանք մեզ։ Ո՞ւր է մեր մեռոնը, ուր են մեր արցունքները, ուր է մեզ դատափետող մեր խղճի նրբազգացությունը... Նման ոչ մի բան։ Մենք տրվում ենք մեր հաշվարկներին, ծրագրերին, զգացմունքներին, կրքերին եւ մոռանում ենք մեզ քնքշորեն սիրող Քրիստոսի ճշմարտությունը։ Մենք հեռացել ենք ոչ միայն Ավետարանից, այլեւ նույնիսկ անցել ավետարանական մեղավորներից...

Աստված մեծ ուժ է ներդրել Իր Խոսքում։ Հին մեղավորները մեզ ապշեցնում են իրենց մարդկայնությամբ ու հնազանդությամբ, որ առկայծում են նրանց հենց մեղքի միջից։ Այդ մեղավորների կերպարներով, որոնք զերծ են մեզ բնորոշ անսպառ ինքնաբավությունից ու եսասիրությունից, Աստված կամենում է սթափեցնել մեզ եւ սովորեցնել, որ մենք եւս կարող ենք դառնալ գոնե նման մարդկային մեղավորներ, եթե անհնարին ենք համարում մեծ սերն առ Աստված։ Չի բացառվում, որ Աստված կամենում է մեր մեջ բխեցնել ոչ թե արցունքներ, այլ արցունքի մի ողջ հոսանք՝ նժարին դնելով մեր զգացումներն ավետարանական այդ մեղավորների ապրումների հետ։ Մենք պարզ տեսնում ենք, թե ովքեր են ավետարանական մեղավորները, եւ թե մենք ինչ ենք մեզնից ներկայացնում՝ մեր քաղաքակրթվածությամբ հանդերձ։

Երուսաղեմի տաճարում ինքն իրեն գովաբանող հին փարիսեցին, իհարկե, մանուկ է մեր աշխարհի շատ հասարակական, քաղաքական, նույնիսկ եկեղեցական գործիչների համեմատությամբ՝ նրանց բացահայտ ու քողարկված ինքնագովազդները նկատի առնելով։

Ավետարանական մեղսագործությունը մի «հովվական սրինգ» է մեր օրերի մեղքի՝ անդադրում, խլացուցիչ եւ անպասկառ երաժշտության համեմատ։ Ոչ միայն եզակի մարդիկ, այլեւ հոծ խմբերով են այսօր ընդվզում Աստծո Հոգու դեմ։ Այսօր աշխարհում սպիտակը համառորեն կոչվում է սեւ, իսկ սեւը՝ սպիտակ...

«Լեռնե՛ր, ընկե՛ք մեզ վրա, բլուրնե՛ր, ծածկեցե՛ք մեզ»։

Ո՞վ ունի մեր օրերում մաքսավորի պես իր աղոթքը հնազանդորեն մրմնջալու ուժը։ Մենք բոլորս մեզ համարում ենք հաջողակ մաքսավորներ, իսկ մեր մերձավորներին՝ փարիսեցիներ։

Շարունակությունը՝ էջ 8

ՎԱՏԻԿԱՆԸ ՀԵՌԱՆԿԱՐ Է ՏԵՍՆՈՒՄ ՌՈՒՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՀԵՏ ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՆԱԼՈՒ ԽՆԴՐՈՒՄ

Քրիստոնեական միությանն աջակցող Պապական խորհրդի անդամ Ժոզեֆ Մայը հայտարարել է, որ Վատիկանի եւ Ռուս եկեղեցու միջեւ ընթացող երկխոսությունն ապագա ունի: Նա նշել է, որ վերջին շրջանում առկա լարվածությունն առավելապես իրադրության սխալ մեկնաբանության արդյունք է: Որպես լավ հարաբերությունների վառ օրինակ՝ նա վկայակոչել է Ալեքսի Բ-ի ծննդյան շնորհավորական ուղերձը Հռոմի Պապին:

ՎԱՏԻԿԱՆԸ ՄԻԱՆՇԱՆԱԿ ԴԵՄ Է ԻՐԱՔՅԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ

Վատիկանը մտադիր է հանձնախումբ ուղարկել Իրաք՝ պատերազմը կանխելու համար: Առայժմ չեն նշվում այն կոնկրետ քայլերի մասին, որոնք Ս. Աթոռը մտադիր է իրականացնել Իրաքում: Բացառված չէ, որ Հռոմի Պապը հանդիպի Սադամ Հուսեյնի կամ էլ Ջորջ Բուշի հետ: Վատիկանի՝ պետությունների հետ հարաբերության բաժնի նախագահ Ժան-Լուի Թորան արքեպիսկոպոսը լրագրողներին հայտնել է, որ Իրաքի դեմ հարձակումն օրինական կլինի միայն այն դեպքում, եթե ՄԱԿ-ը տա իր համաձայնությունը:

ԱՍՏՎԱԾԱՇՆՉԻ ՏԱՐԻ ՇՎԵՅՑԱՐԻԱՅՈՒՄ

Շվեյցարիան այս տարին հռչակել է որպես Աստվածաշնչի տարի: Բեռնում տեղի ունեցած մամլո ասուլիսի ժամանակ Բազելի եպիսկոպոս Կուրտ Կոխը նշել է, որ առանց Ս. Գրքի եվրոպական մշակույթն անիմաստ կլիներ: Ըստ նրա՝ Շվեյցարիայում հետաքրքրությունն Աստվածաշնչի նկատմամբ չի մարում, որի ակնհայտ վկայությունն այն է, որ ամեն տարի եվրոպական այս երկրում վաճառվում է Ս. Գրքի շուրջ 60.000 օրինակ:

Տարին աստվածաշնչյան է հռչակվել նաեւ եվրոպական այլ երկրներում՝ Ֆրանսիայում, Ավստրիայում, Գերմանիայում, Լյուքսեմբուրգում եւ Լիխտենշտեյնում:

ԵՐԱՆԵԼԻ ԻՈՀԱՆ ԱՐՔ. ՍԱՆ-ՖՐԱՆՑԻՍԿԻ (ՇԱՆՀԱՅՍԿԻ)

ՄԱՆՐ ՄԵՂՔԻ ՀԱՅՏՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Սկիզբը՝ էջ 7

Մենք չենք զղջում, ինչպես Պետրոսը, չենք տալիս աղքատներին մեր ունեցվածքի կեսը, ինչպես Զակքեոսը, այն էլ Հիսուսի լոկ մի հայացքից: Կամ՝ եթե մոռանայինք միայն մեր ձեթը, ինչպես ավետարանական անխոհեմ կույսերը, կամ էլ քանքարը գցեինք անբերրի հողում միայն. այդ դեպքում թերեւս վրադիր մեղք չէինք գործի: Երանի թե մեր հայացքը շրջեինք միայն հենց Իրենից՝ ճշմարտությունից եւ կարողանայինք զբաղվել միայն մեր ընտանեկան գործերով եւ կամ բարեսրտորեն տուրք տայինք մեր զգացմունքներին... Բայց, ցավոք, մենք մասնակցում ենք նաեւ աշխարհում կատարվող բազում հանցագործությունների՝ մարդկանց ու ժողովուրդների հանդեպ հատուկ հոգածության անվան տակ:

Նույնիսկ ավետարանական ամենամեծ մեղսագործը՝ Հուդան, իր հուսահատության մեջ, գիտակցեց իր մեղքը, եւ թեպետ ճշմարտապես Աստծո առաջ չզղջաց, այնուհանդերձ, դեն նետեց հանցավոր դրամները՝ դավաճանության իր վարձը, եւ խղճի տանջանքների մեջ աղաղակեց. «Մեղանչեցի, որովհետեւ արդար արյուն մատնեցի»:

Իսկ մեր օրերում մարդկանց ու ժողովուրդների կեղծ ու շինծու բարեկեցությունն արդյոք չի՞ կառուցվում շատերի անմեղ տառապանքների հաշվին:

Ուշադիր զննելով Ավետարանում բացահայտված մեղքերը եւ հետեւելով մարդկային կյանքի ընթացքին՝ անհնար է չնկատել, որ

արդեն «դռների ետեւում» է վերջին Դատաստանը:

Հիշենք՝ Ավետարանը մեզ ուսուցանում է բարեպաշտություն ոչ միայն իր արդարների միջոցով, այլեւ իր մեղավորների կերպարներով, որպեսզի ոչ մի բանում չգերադասենք մեր ճշմարտությունը, այլ ամբողջ հույսը դնենք Քրիստոսի ճշմարտության վրա: Եվ Աստծո ողորմությամբ մուտք գործենք այդ ճշմարտությունից ներս:

Թարգմ.
Գ. Վարդանյանի

ԱՇԽԱՐՀԸ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐՆ ԱՆՈՂՈՔ ՊԱՅՔԱՐ ԵՆ ՄՂՈՒՄ ՏՈՏԱԼԻՏԱՐ ԱՂԱՆԴՆԵՐԻ ԴԵՄ

ՌԴ կոմունիստական կուսակցության երիտասարդական թեւը փետրվարի 9-ին նստացույց է կազմակերպել Եհովայի վկաների շենքի մոտ՝ «Ո՛չ Ռուսաստանի հոգեւոր շրջափակմանը» կարգախոսով: Նրանք անհանգստացած են, որ այսօր իրենց երկրում շատացել են տոտալիտար աղանդների հետեւորդները՝ հատկապես երիտասարդների շրջանում: Ռուսաստանում այսօր չկա ազդեցիկ մի կուսակցություն, որը պատրաստ է պաշտպանելու երիտասարդների շահերը նմանատիպ աղանդների դեմ, որոնք էլ ավելի են բթացնում մարդու գիտակցությունը: Երիտասարդ կոմունիստները մտադիր են պահանջել, որ Եհովայի վկաների զբաղեցրած շենքը հանձնվի տոտալիտար աղանդներից տուժած երիտասարդներին՝ որպես վերականգնողական կենտրոն:

ՆՈՐ ՎԱՏԻԿԱՆ ԿՐԵՄԼԻ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ

ՌԴ Պետդումայի պատգամավոր Սերգեյ Յուշենկովն առաջարկել է Կրեմլի տարածքում Վատիկանի նման ստեղծել ուղղափառ անկախ պետություն: Ըստ նրա՝ այս խնդիրը կարելի է լուծել մինչեւ 2018 թ., որով եւ կյանքի կկոչվի Մոսկվայի՝ որպես Երրորդ Հռոմի՝ դարերով փայփայված հռչակումը: Այս քայլով էլ ավելի կուժեղանա Ռուս եկեղեցին:

ԻՌԼԱՆԴԻԱՅՈՒՄ ՕԾՎԵՑ ՄՈՍԿՎԱՅԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Փետրվարի 9-ին, Իռլանդիայի պատմության մեջ առաջին անգամ, Դուբլինում օծվեց Ռուս Ուղղափառ եկեղեցուն պատկանող Ս.Պետրոս-Պողոս տաճարը: Առաջին պատարագին մասնակցել են Իռլանդիայի եկեղեցական եւ պետական իշխանությունների ներկայացուցիչներ, երկրում հավատարմագրված դիվանագետներ եւ բազում ուղղափառ հավատացյալներ: Նշանակալից այս արարողությունը լայնորեն լուսաբանվել է ԶԼՄ-ների միջոցով:

ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԷՔՍԿՈՒՐՍԱՎԱՐՆԵՐ

Մոսկվայի պատրիարքության Ուկրաինայի Ուղղափառ եկեղեցու Պոլտավիայի եւ Կրեմենչուգի Փիլիպոս եպիսկոպոսը հրաման է արձակել, որ այլեւս վանքեր եւ վանական համալիրներ չթողնել այնպիսի զբոսաշրջիկների, որոնց էքսկուրսավարը չունի հոգեւոր կրթություն: Սրբազանը կարծում է, որ էքսկուրսավարները պետք է լինեն միայն քահանաներ ու վանականներ: Այս հայտարարության պատճառն այն է, որ էքսկուրսիաների ժամանակ աշխարհիկ էքսկուրսավարներն աղավաղում են ուղղափառության իսկությունը՝ քարոզելով տարբեր աղանդներին հարիր տեսակետներ:

ԼԵԶՎԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՅՆՔԱՆ ԷԼ ՀՐԱՏԱՊ ԽՆԴԻՐ ՉԷ

Ուկրաինայի Ուղղափառ եկեղեցուն անընդհատ մեղադրում են այն բանում, որ նա ընդդիմանում է ծիսական գրքերի վերածմանն արդի ուկրաիներենի, որն այսօր Ուկրաինայի պետական լեզուն է: Այս կապակցությամբ Միտրոփանես եպիսկոպոսը հայտարարել է, որ այս խնդիրն այնքան էլ հրատապ չէ, որքան որ շատերը ցանկանում են ներկայացնել: Ըստ Սինոդի որոշման՝ աստվածպաշտությունը կարող է լինել արդի ուկրաիներենով միայն այն վայրերում, որտեղ հավատացյալները ցանկություն են հայտնել: Եթե եկեղեցական սլավոներենը փոխվի, ապա խնդիր կծագի նաեւ Աստվածաշնչի կանոնիկ թարգմանության հարցում, քանզի Ս. Գրքի առկա բոլոր թարգմանություններն էլ թերի են: Սրբազանն ընդգծել է, որ դարեր շարունակ այս լեզվով են աղոթել իրենց սուրբ հայրերը, եւ եկեղեցական լեզվի փոփոխության մասին հիմնականում խոսում են նրանք, ովքեր ընդհանրապես եկեղեցի չեն գնում, իսկ պարզ հավատացյալների համար լեզուն չի խոչընդոտում եկեղեցում կատարվող աստվածպաշտությունը հասկանալու համար:

ՈՒԽՏ ԴԵՊԻ ՄՈՍԿՎԱ

Թբիլիսիում բնակվող հավատացյալ մի զույգ որոշել է ոտքով Մոսկվա գնալ եւ իրենց պատրաստած իկոնան նվիրաբերել Մոսկվայի Ս. Ամենափրկիչ տաճարին: Ինչպես հայտնում է վրացական հեռուստաընկերություններից մեկը, նրանք մտադիր են ուխտագնացությունն ի կատար ածել ապրիլին՝ Զատկի կապակցությամբ: Այս անօրինակ քայլի ծախսերն իր վրա է վերցրել Թբիլիսիի քաղաքապետարանը:

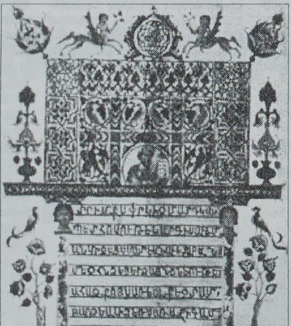

ՓԵՏՐՎԱՐԻ 16-Ը ԿԴԱՌՆԱ ԱՂՈԹՔԻ ԵՎ ՊԱՀՔԻ ՕՐ ԱՍՈՐԻ ՔՐԻՍՏՈՆՅԱՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ասորի քրիստոնյա Քեն Ժոզեֆ կրտսերը դիմել է ողջ քրիստոնեական աշխարհին՝ խնդրանքով, որ փետրվարի 16-ն աղոթքի եւ պահքի օր հռչակվի Իրաքում բնակվող ասորիների համար: Այսօր Իրաքում ապրում է շուրջ 2 մլն. ասորի: Իրաքում ստեղծված անառողջ մթնոլորտի եւ սպասվող պատերազմի պատճառով վտանգված է նաեւ նրանց ֆիզիկական գոյությունը:

ՎՐԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԴԵՄ Է ԻՐԱՔՅԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ

Վրաց Պատրիարք Իլյա Բ-ն կոչ է արել բոլոր շահագրգիռ կողմերին ամեն ինչ անելու՝ կանխելու համար իրաքյան պատերազմը: Այս մասին նա հայտարարություն է տարածել ԶԼՄ-ների միջոցով: Վրաց եկեղեցու գահակալը կոչ է արել բոլոր ուղղափառներին աղոթելու խաղաղության համար:

ՓԱԿՎԵԼ Է ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ֆինանսական խնդիրների պատճառով փակվել է Keston news service լրատվական գործակալությունը, որի հիմնական նպատակն աշխարհին կրոնական ազատության մարզում կատարված խախտումներին ծանոթացնելն էր: Գործակալությունը հիմնադրվել էր 1970 թ. եւ ավելի քան 30 տարի կրոնական լուրեր մատակարարել հանրությանը:

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹՅԱՆԸ ՎԵՐԱԲԵՐՈՂ ՆՈՐ ԳՐՔԻ ԼՈՒՅՍ ԸՆԾԱՅՈՒՄ ՈՒԿՐԱԻՆԱՅՈՒՄ

Ուկրաինայում լույս է տեսել քրիստոնեական հիմունքներին վերաբերող նոր դասագիրք՝ «Աստվածային աշխարհն ու ես» վերնագրով, որի հեղինակը հոգեւորական է: Գրքի հեղինակ քահանան հետաքրքրաշարժ ձեւերով ծանոթացնում է երեխաներին քրիստոնեական կրոնի հիմունքներին: Դասագիրքը լիովին համապատասխանում է դպրոցական ծրագրերի պահանջներին, չունի դավանաբանական բնույթ, հաշվի է առնված մարդու ընտրության եւ կրոնական համոզմունքների ազատությունը: Հեղինակի նպատակն է եղել երեխայի մեջ սեր արթնացնել շրջապատող աշխարհի նկատմամբ: Դասերը երեխայի մեջ մեծավ մասամբ դաստիարակում են մարդասիրություն, պատասխանատվության զգացում եւ այլ առաքինություններ:

ԲԵԼԳԻԱՅՈՒՄ ՕՐԻՆԱԿԱՆԱՑՎԵՑ ՄԻԱՍԵՌԱԿԱՆՆԵՐԻ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Բելգիան դարձավ երկրորդ պետությունն աշխարհում, որ օրինականացրեց միասեռականների ամուսնությունը: Բայց տեղի կաթոլիկ եկեղեցու եպիսկոպոսները հայտարարել են, որ նմանատիպ դեպքերը երբեք չպետք է ամուսնություն կոչել:

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՎԱՆԴԸ ՊԵՏՔ Է ՀԱՇՎԻ ԱՌՆՎԻ ԵՎՐԱԽՈՐՀՐԴԻ ԱՊԱԳԱ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Իտալիայի քաղաքական շրջանակները կոչ են արել Եվրախորհրդին, որ ապագա սահմանադրության մեջ արտացոլվեն նաեւ քրիստոնեական արժեքները, քանի որ եվրոպական երկրների մեծ մասում դրանք երկրի անքակտելի մասն են:

Լրաքաղը՝
Տիգրան սրկ. ԲԱՂՈՒՄՅԱՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Կրոնական, մշակութային, լրատվական երկշաբաթաթերթ
Հիմնադիր՝ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին
Հրատարակիչ՝ Ս. Էջմիածնի Քրիստոնեական դաստիարակության կենտրոն
Գլխավոր խմբագիր՝ Աստղիկ Ստամբոլցյան

Գրանցման վկայական՝ 624
Խմբագրության հասցեն՝ ք. Վաղարշապատ, ՔԴԿ
հեռախոս՝ (0+31) 56780, 54510
Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի տպարան
Տպոր. է տպագր. 15. 2. 2003 թ.
Տպաքանակը՝ 2500
Գինը՝ 50 դրամ